N°. 1. Donderdag 16 Maart 1905. 5de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling*. *f* 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 2.50
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.05

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . *f* 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . - 0.09
» » » 1000 » . - 0.08
» » » 3000 » . - 0.07

Mededeelingen of **Ingezonden Stukken** moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan den *Voorzitter*, G. E. V. L. VAN ZUYLEN, **7a Heerengracht** of aan den *Wnd Secretaris*, H. L. VORSTENBOS, **12 Witte de Withstraat,** beiden Den Haag.

Voor de **Administratie,** ook wat betreft **Abonnement** en **Verandering van woonplaats,** wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **212 Riouwstraat.** voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" ***Haagpoort 4,*** beiden Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen.

I. Van de Afdeeling Utrecht:

A. Algemeene Vergadering op 21 Maart 1905 des avonds te 7 uur in »Irene«, Zaal N°. 5.

Agenda:

1. Voorlezen van notulen en verdere mededeelingen.
2. Het verslag over het jaar 1904.
3. Rekening en verantwoording over 1904.
4. Het kiezen van leden, die zitting moeten nemen in het Hoofdbestuur.

Aan de beurt van aftreden zijn:

1. de Heer VAN ESVELD van Amsterdam,
2. » » Prof. Mr. J. E. HEERES van Leiden,
3. Mevr. v. ZUIJLEN—TROMP van den Haag, Presidente,
4. Mevr. TEN BOSCH—BOSSCHER van den Haag,
5. De Heer G. P. H. H. GONGGRIJP van den Haag, Penningmeester,

allen herkiesbaar behalve de Heer VAN ESVELD, wegens overlijden.

5. Het kiezen van afgevaardigden voor de a.s. Algemeene Vergadering der Vereeniging.
6. Het kiezen van twee bestuursleden. Aan de beurt van aftreden zijn:
   1. Mevr. J. E. VAN OEVEREN—v. SCHAIK,
   2. De Heer Dr. C. L. VAN DER BURG,
   beiden herkiesbaar.
7. Het behandelen van de door het bestuur aan de orde gestelde en van de leden ingekomen voorstellen.
8. Het kiezen van twee leden verificateurs voor het loopende boekjaar.
9. Rondvraag.

B. Voordracht met lichtbeelden door den Heer Mr. H. A. LORENTZ, op 21 Maart 1905 des avonds te 8 uur, in »Irene«.

Onderwerp:

Nieuw-Guinea.

Donateurs en Leden der Vereeniging »Oost en West" hebben, op vertoon van hun Bewijs van Lidmaatschap, vrijen toegang met één introducé(e).

Voor niet-leden is het entrée-geld *f* 0.50.

Voor leerlingen van Onderwijs-inrichtingen en leden van Vereenigiugen, mits zich collectief aanmeldende, is het entrée-geld *f* 0.10.

Kaarten zijn te koop, Maandag 20 en Dinsdag 21 Maart, bij de firma A. VAN DORSTEN JR, Lijnmarkt 41.

Entrée-kaarten zijn ook op den avond der voordracht te bekomen aan het gebouw Irene.

II. Van de Afdeeling Nijmegen:

Gewone jaarlijksche Algemeene Vergadering op **Vrijdag 17 Maart 1905,** 's avonds **8 ure,** in de **Bestuurskamer** van het **Nutsgebouw.** (Ingang Broerstraat.)

Agenda: *a.* Jaarverslag. *b.* Rekening en Verantwoording van den Penningmeester. *c.* Verkiezing van twee bestuursleden. (De aftredende bestuursleden, mevrouw J. G. M. A. VON BOSE-HEIJNS en de heer L. N. O. WETHMAR zijn herkiesbaar) *d.* Rondvraag en c. q. mededeelingen.

De geverifieerde Rekening en verantwoording ligt voor de leden van af den 12den Maart ten huize van den Penningmeester, St. Stefanusstraat 4, ter inzage.

III. Over Irrigatie.

Wij vestigen nogmaals de aandacht van onze lezers op de belangrijke voordracht over: **Irrigatiewerken in Egypte als voorbeeld voor Java,** welke **Vrijdag 17 dezer** 's avonds om 8 uur in het Zuid-Hollandsch-Koffiehuis te 's Gravenhage door den ingenieur HOMAN VAN DER HEIDE gehouden wordt.

Vrije toegang.

IV. Van het Aardrijkskundig Genootschap:

Zaterdag 18 Maart a. s.

namiddag 2 tot 5 ure.

In de Groote Restauratiezaal van **Natura Artis Magistra** te *Amsterdam.*

TENTOONSTELLING van de uit **Suriname** meegebrachte **Ethnographische Voorwerpen.**

Toegelicht door den Heer E. H. DE GOEJE,

Luitenant ter Zee, deelnemer in de 3e en 4e Suriname-Expeditie.

JAPAN.

Van de voordrachten, in de afdeelingen *Arnhem* en *Nijmegen* over Japan gehouden, ontvingen wij, namens de afdeelingsbesturen, verslagen ter opneming, en hoewel ook reeds vroeger, omtrent eene te Breda gehouden voordracht, het een en ander in ons blad werd opgenomen, meenen wij, met het oog op het groote belang, dat er voor Nederland in gelegen is om over Japan's toekomstigen invloed na te denken, een nuttig werk te doen door den indruk, die het gehoorde op de twee verslaggevers heeft gemaakt, hieronder woordelijk weer te geven:

a. Arnhem.

De leden der Arnhemsche Afdeeling van Oost en West hadden gisteren het voorrecht, in de door de Maatschappij Boeatan sierlijk gedecoreerde zaal van het Logegebouw, een voordracht bij te wonen van Jonkvr. A. von Schmidt auf Altenstadt.

Japan hier en daar, ook in verband met onze Oost-Indische bezittingen, was het onderwerp van den avond. Wie de lezing bijwoonde, zal zeker recht voldaan huiswaarts zijn gekeerd. Met duidelijke, heldere stem verhaalde spreekster ons veel wetenswaardigs omtrent de zeden en gewoonten der bevolking, zij deed daarbij vooral uitkomen de voortreffelijkheid der Japansche vrouw als huismoeder, echtgenoote en dienstbode, hare zedigheid, hare buitengewone zindelijkheid, haar goed humeur en aangename vormen. Over de mannen was zij minder voldaan. Zij vindt de Japanners een foei leelijk ras, klein van gestalte met een onaangename gelaatsuitdrukking.

De man acht zich veel hooger dan de vrouw, een overtuiging, die haar oorsprong vindt in den godsdienst.

Tegenover den vreemdeling gedraagt de Japannees zich hoogst eigenaardig. Elke hem onbekende wijze van doen wekt zijn lachlust, hoe meer de reiziger zich daarover verbaasd of ontevreden toont, hoe grooter zijn hilariteit wordt.

Is het lot van de vrouw niet te benijden, in het publieke leven wordt zij ontzien. Ieder meisje kan zich 's avonds veilig, zonder geleide op straat bewegen: haar zal geen leed geschieden.

De energie, het organiseerend talent, de gehoorzaamheid aan den meerdere zijn eenig. Vandaar de groote vlucht, die het volk in korten tijd in staat was te nemen.

Het heeft met stalen volharding getracht, de Europeesche beschaving te bereiken; het zal blijven voortgaan op dien weg en pogen Europa's trap van ontwikkeling te overschrijden. Van dankbaarheid echter tegenover zijn blanke leermeesters vindt men geen spoor; hoogmoed en ijdelheid op den grooten vooruitgang van zijn land zijn kenmerkende eigenschappen. Wie weet, of de eigenwaan later, als het toppunt van glorie bereikt is, niet eenmaal zal leiden tot het verval van het rijk, dat zich te veel op zijn verworven kundigheden, rijkdommen en macht zal laten voorstaan.

Wat de verhouding tot onze Oost aangaat, spreekster meent, dat het voorloopig althans een voorrecht is, Japan, het zich ontwikkelende rijk, in de buurt te hebben; voor onzen handel in de eerste plaats. De uitvoer van suiker, een artikel, dat in groote hoeveelheden wordt geconsumeerd, van Javarijst, vooral naar die streken met een overbevolking, die voor den aanplant van het gewas geen voldoende ruimte bieden, en van indigo, de volkskleur der kleedingstukken bij uitnemendheid, kan ons op den duur niet anders dan voordeel brengen.

Het besluit van den minister Cremer om den Japanner gelijk te stellen met den Europeaan werd destijds in Indië met tegeningenomenheid ontvangen; men vreest in het algemeen het gele gevaar. De voorstelling er van wordt wel dikwijls overdreven, men maakt zich hersenschimmen van geweldadige uitvallen ter zee, doch naar de meening der geachte spreekster is de Japanner daarvoor veel te practisch.

Langs vredelievenden weg, door zijn groote arbeidskracht en sobere levenswijze zal hij zich een veld in onze koloniën veroveren. Tegen zijn taai geduld en volhardingsvermogen is de Europeaan daar niet opgewassen en dat is het, wat wij hebben te duchten. Daarvoor behooren wij op onze hoede te zijn.

W. F. M. LIEFRINCK—TEUPKEN.

b. Nijmegen.

Met welluidende stem en door een zeer onderhoudende voordracht heeft Jonkvrouw A. von Schmidt auf Altenstadt ons verteld van het schoone eilandenrijk, Japan, van zijne bewoners, van hunne karaktertrekken, van de kinderen der Geeltjes, van hunne vrouwen en haren minderwaardigen maatschappelijken toestand, van de Geisha's en van de dienstboden, van de worstelwedstrijden der Japanners, van hun nationaal tooneel, enz.

Dit alles opgeluisterd door prachtige lichtbeelden.

Bewonderaarster van het schoone land der Rijzende Zon, scherpzinnige opmerkster en beoordeelaarster der gunstige en ongunstige karaktertrekken bij het volk, dat zij bezocht, heeft de geachte spreekster o. i. een juist beeld kunnen geven en . . . . . ook *gegeven*, van hetgeen zij *zag* en *hoorde* in het land der toekomst.

Het land der toekomst?

Met alle bewondering voor des Japanners »niet vreezen voor den dood«, voor zijn — blijmoedig zelfs — »alle »betrekkingen afbreken, bij het gaan in den oorlog«; met alle gevoel van waardeering voor het ideale, het uitsluitend Japansche, dat in ginds eilandenrijk wordt opgemerkt, is het echter te hopen, dat de verheffing van het gele ras, ten koste van het blanke, slechts een *beeld der toekomst* blijve, verre als de Japanners nog zijn van de waarachtige omhelzing der Westersche beschaving.

Moge de overmoedigheid der Japanners, waarop de geachte spreekster wees; het bewustzijn, dat bij die natie diep is ingeworteld, dat *alles* voor haar mogelijk is, — en deze trek, beschouwd in het licht der ontwaakte expansiezucht — voor Nederlandsch-Indië niet noodlottig worden.

Maar dat daarom dan ook deze overmoedigheid den Nederlanders de oogen geopend doe houden, zoo niet om te waken tegen eene overweldiging door het zwaard van ons Indisch-eilandenrijk, dan toch zeker om op de hoede te zijn tegen eene stelselmatige uitbreiding van den Japanschen invloed in onze koloniën, zoowel op commerciëel als op industrieel gebied, is onze innige wensch.

Moge de Nederlander daartegen *al* zijn energie in werking stellen.

Waar de Japanner — ofschoon schijnbaar gestoken in het kleed der Westersche beschaving — de rechten der vrouw nog steeds met voeten treedt; dus, onnoemlijk ver achter staat bij de ter zake geldende opvatting in 't Westen, dienen wij zeer voorzichtig te zijn in de beoordeeling van zijn *werkelijke* zucht naar onze (?) beschaving, om der waarachtige beschavingswille.

En waar nu eene spreekster optreedt als Jkvr. van Schmidt auf Altenstadt, die het goede in den Japanner erkent, maar het slechte tegelijkertijd niet achterwege houdt; die op eene meesterlijke en tegelijk lieftallige wijze hare gedachten in diepgevoelde bewoordingen weet om te zetten; zie, daar is zij zeker wel de meest geschikte persoon om in Nederland, den Nederlanders — die nog iets willen hooren van Oost-Azië en zijne bewoners — de oogen te openen voor een in de verte opdoemend gevaar, *dreigend*, van uit het Oost-Aziatisch-Brittania, zijne armen — thans nog slechts zijne armen voel — uitstekend naar Groot-Nederland in het tropisch werelddeel.

E. VON BOSE.

Week-Overzicht.

De behandeling van het wetsontwerp betreffende de veertig-millioenen-leening, nu Vrijdag jl. in de Tweede Kamer, zonder hoofdelijke stemming, aangenomen, gaf aanleiding tot eenige opmerkingen, betreffende de volgende punten:

Is een koloniale leening toelaatbaar?

De minister van koloniën, hoewel zijn persoonlijke meening handhavend, dat deze vraag, uit staatsrechterlijk oogpunt, in bevestigenden zin moet worden beantwoord, acht met het oog op de ontkenning der juistheid van die meening door velen, w. o. b. v. prof. de Louter, een wettelijke regeling noodig, alvorens tot het nemen van een dergelijken maatregel kan worden overgegaan, die, zooals Mr. Fock terecht opmerkte, onafwendbaar is, wil men de hulpbronnen der kolonie tot ontwikkeling brengen en het economisch peil der bevolking verhoogen. De minister van koloniën gaat met dit laatste blijkbaar accoord en we hopen dus weldra den twijfel omtrent de toelaatbaarheid van zuiver indische leeningen te zien opgeheven, waardoor we nader zouden zijn gekomen tot:

De scheiding tusschen de nederlandsche en indische financiën.

Van verschillende zijden, door de heeren Roëll, van Kol en van Dedem werd voor dit beginsel een lans gebroken, zelfs drong de heer Roëll aan op de scheiding der kassen van het moederland en Indië, waartegenover door den minister van financiën het practisch bezwaar werd aangevoerd van het nadeel, dat hieruit voor Indië zou voortvloeien, hetwelk dan voor verschillende indische uitgaven hier te lande afzonderlijke betaalmeesters zou behoeven.

Deze scheiding van kassen vond vooral een warm verdediger in den heer van Dedem, die vreesde, dat Indië niet voldoende de tering naar de nering zou zetten, indien het voortaan maar steeds in de moederlandsche kas zou kunnen tasten, om de loopende uitgaven te dekken, tot nadere verrekening. Wij meenen, dat voor deze vrees geen enkelen grond is aan te voeren, indien men de kolonie in staat stelt, om op de eenig mogelijke wijze, door een beroep op het crediet, hare onmetelijke hulpbronnen tot ontwikkeling te brengen, terwijl wij daarbij nog het beste hopen van het, in de Kamer zoozeer gewaardeerde streven naar:

Versterking der koloniale middelen en doelmatige bezuiniging.

't Komt ons echter ietwat onbillijk voor, dat die versterking der middelen uitsluitend in de kolonie zelve gezocht wordt. Wanneer men nu voor Indië's aandeel in de bedrijfsbelasting van het moederland eens een meer billijken grondslag aannam! 340000 gulden voor 1905! Zou daar niet wat bij kunnen?

Men schijnt toch in Indië bij zijn streven naar versterking der middelen, onder andere, tot maatregelen te willen overgaan, welke men zou kunnen vergelijken bij het slachten van de kip, die gouden eieren legde, uit het fabeltje. Uitvoerrechten! 't Is zoowat 't laatste, waarmeê men aan zal komen, en toch hoort men in allen ernst spreken van zulke rechten, o. a. op coprah.

Evenals indertijd de nederlandsche tabakkers bij minister Harte er op aan hebben gedrongen, om geen verhoogde rechten op de tabak te heffen, wilde hij niet de nederlandsche markt met de voordeelen daarvan voor het moederland zien verloopen, heeft nu de amsterdamsche Kamer van koophandel en fabrieken een adres tot den minister van koloniën gericht, om dezen op het hart te binden, toch vooral geen voorstel te doen, om een uitvoerrecht op coprah in de kolonie te sanctionneeren.

De Kamer wijst op het belang van de klapper-cultuur voor de inlandsche bevolking, die, nu de petroleum de klapperolie nagenoeg overal in de kolonie als verlichtingsmiddel gaat verdringen, een afzet voor haar product kreeg door het gebruik dat daarvan gemaakt wordt, als grondstof voor de bereiding van kunstboter en zeep, een prikkel tot instandhouding en uitbreiding der cultuur, die evenwel met concurrentie in andere landen heeft te kampen. Belast men nu de cultuur in de kolonie met 'n uitvoerrecht, dan zal dit op den producent drukken en dus waarschijnlijk op achteruitgang der cultuur uitloopen.

Met welsprekende cijfers toont de Kamer dan aan, welk groot belang voor den nederlandschen import en de nederlandsche scheepvaart daarmeê op het spel gezet wordt, daarbij niet te vergeten, dat in de laatste jaren zich te Amsterdam een belangrijke markt in dit artikel heeft ontwikkeld, waarvoor de aanvoer uit de eigen kolonie als grondslag dient, maar die in steeds meerdere mate ook het buitenland als verkooper trekt. Haar betoog kortelijk resumeerende, komt de Kamer tot de slotsom, dat, zal men rechtvaardigheid tegenover den inlander betrachten, de belangen van de europeesche en indische scheepvaart, die van den handel in Indië en die der amsterdamsche markt verzorgen, invoering van een uitvoerrecht op coprah beslist moet worden ontraden.

Ook door de Nederlandsche Afdeeling der Indische Maatschappij van Nijverheid en Landbouw wordt een verzoekschrift in denzelfden geest, den Minister aangeboden.

We hebben opzettelijk lang bij deze adressen stil gestaan, omdat het weer zoo duidelijk illustreert onze stelling: dat Nederland het grootste belang heeft bij de welvaart van Indië. Heden hooren we van de coprah, morgen van 'n ander koloniaal product, dat daarmeê moederlandsche belangen staan of vallen. Is dat niet een vingerwijzing voor de richting, waarin het koloniale schip moet worden gestuurd? We onderschatten de offers geenszins door Nederland aan de kolonie gebracht en nog te brengen, maar meenen ernstig te moeten waarschuwen tegen overschatting. Er valt, tengevolge van onze bestuursfouten in Indië, nog zeer veel te doen in het belang der kolonie, en de mogelijkheid daartoe te openen, achten wij in het waarachtig en welbegrepen belang van het moederland.

Den 9en dezer hield de afdeeling Amsterdam onzer Vereeniging hare jaarlijksche algemeene vergadering in het American-Hotel aldaar. We achten het een bedroevend verschijnsel dat, zooals uit het jaarverslag bleek, het ledental der afdeeling in de hoofdstad van ons land van omstreeks 140 tot ruim 100 was samengesmolten. Moge 1905 teekenen van beterschap geven. De, door overlijden aan het bestuur ontvallen heer W. van Esveld werd vervangen door den heer H. M. Rolandus, terwijl het bestuur werd uitgebreid door verkiezing van de heeren H. Kohlbrugge en T. Almerood.

Wij ontleenen, wat de aanstaande verkiezingen aangaat, aan de bladen het bericht, dat de heer Lely, gouverneur van Suriname, zich bereid verklaard heeft, eene candidatuur voor Amsterdam IX aan te nemen, terwijl tevens verluidt, dat de *Maasbode* den heer W. H. Bogaardt aanbeveelt voor de vervulling van den Kamerzetel voor Zevenbergen, indertijd door den heer van Nunen ingenomen.

De Vereeniging »Moederland en Koloniën« gaat haar *Koloniaal-Program* bekend maaken. Zijn wij wel ingelicht, dan staat die publicatie in verband met het voornemen van het nieuw opgetreden bestuur om, ook nu nog, te trachten in zoodanigen zin op de kamerverkiezingen in Juli a. s. invloed uit te oefenen, dat niet geheel en al het belang van »koniale kennis in de volksvertegenwoordiging« worde uit het oog verloren.

Op het gebied van kunst, waarvoor men zich in Indië steeds meer gaat interesseeren, valt melding te maken van het besluit, volgens de *N. R. C.* van den heer Albert Vogel, den bekenden auto-didact op het gebied van dramatische voordracht, om tegen de maand Maart van het volgend jaar een kunstreis naar Indië te ondernemen. Het indisch kunstpubliek zal zich dus niet te beklagen hebben, te laat te zijn verwittigd, om den heer V. een alleszins waardige ontvangst te bereiden.

Den 18en dezer des n.m. van 2 tot 5 uur zal, naar wij aan de bladen ontleenden, het Kon. Aard. Gen. te Amsterdam een tentoonstelling houden van ethnographische voorwerpen, voornamelijk uit Suriname, voor leden en genoodigden.

Uit de pers Banka *Nieuwe Cour.* van 9, 10 en 11 dezer. Boeatan *Amsterdammer* van 12 dezer. *Telegraaf* van 12 Maart: Hulp van Duitschland. *Nieuwe Courant* van 12 Maart: Indië en de Nederlandsche Staatspartijen.

De *Nieuwe Cour.* ziet, naar aanleiding van hetgeen in den laatsten tijd, nagenoeg uitsluitend in het *Bat. Nbl.*, te doen is geweest over den toestand op Banka, de quaestie der misstanden, die bij de gouvernements-tinwinning op dat eiland zouden heerschen, onder de oogen.

Het blad herinnert er aan, dat reeds in 1899 door den toenmaligen minister Cremer werd verklaard, dat diens aandacht ten sterkste op de zaak gevestigd was, waar hij bij ondervinding wist, welke misstanden aan het kongsiwezen aankleefden.

Niettegenstaande een overeenkomstige verklaring van den tegenwoordigen minister in 1904, en niettegenstaande herhaalde uitzending van inspecteurs ter fine van onderzoek, houden evenwel de klachten aan, met de uitkomst, dat juist nu, terwijl de hooge tinprijzen een groote ontwikkeling van het bedrijf moesten in de hand werken, hiertoe niet kan worden overgegaan, wegens het gebrek aan arbeidskrachten, tengevolge van het geringe aanbod, wegens de slechte reputatie, welke de tinwinning op Banka op de chineesche arbeidsmarkt geniet.

Hoewel voor sommige tegen dat bedrijf aangevoerde grieven, naar de *Nieuwe* oordeelt, niet veel grond schijnt te bestaan, zooals voor de beweerde slechte voeding en huisvesting, en aan de klacht betreffende onvoldoende

verzorging bij ziekte door de regeering werd tegemoet gekomen, meent het blad, dat toch nog ernstige grieven blijven, welke haren oorsprong vinden in het kongsiwezen, zooals zich dit in den loop der tijden heeft onwikkeld uit den oorspronkelijken vorm der coöperatie van de, aan de exploitatie eener mijn verbonden arbeiders, zooals die op Billiton nog in het noempang-stelsel wordt teruggevonden.

Het blad wijst op de verschillende misstanden, die aan het kongsi-wezen op Banka aankleven, en uitloopen op uitbuiting der arbeiders door de kongsi's, op een geest van ontevredenheid onder de arbeidersbevolking, die daardoor in de armen wordt gedreven van de propaganda der geheime genootschappen en wel met name van het Drievingeren-verbond, dat ons jaren geleden reeds in West-Borneo hoogst onverkwikkelijke verrassingen bereidde.

Erkennende, dat de regeering reeds hare aandacht aan deze materie heeft geschonken, dringt het blad, de wijze waarop aan de mannen der practijk in Indië overlatend, op spoedige en afdoende verbetering van de toestanden op Banka aan.

Gaarne sluiten we ons bij dien wensch aan, opdat niet langer het voor ons land beschamend feit valt te constateeren, dat in den vreemde eene gouvernements-onderneming op de arbeidsmarkten in een kwaden reuk staat door de practijken harer chineesche handlangers.

In de *Groene* van den 12en dezer geeft de heer R. W. P. de Vries Jr. een met fraaie reproductiën van voorwerpen en versieringen verluchte schets van de indische kunstnijverheid, naar aanleiding van een, aan Boeatan's tentoonstellingszalen gebracht bezoek.

Na er op te hebben gewezen, dat de indische kunstnijverheid, zoo lang onderschat, en niet tot haar recht komende, dreigde hare oorspronkelijkheid te verliezen onder den europeeschen invloed, geeft schrijver aan, dat gelukkig nog bijtijds dit gevaar werd afgewend, door de belangstelling welke zich voor de specifiek indische kunst begon te openbaren. Maar met belangstelling alleen was die kunst niet gediend, men moest den inlander aanmoedigen, als het ware eene afzetmarkt voor zijne producten zoeken.

„Dit denkbeeld", schrijft hij, „dat allerwege sympathie verwekte, leidde er toe, dat onder patronaat der Vereeniging „Oost en West" een zaak gesticht werd, „Boeatan" . . . En het was in Boeatan, dat wij gesterkt werden in onze overtuiging, dat Indië niet was het land, waar schoonheid eertijds leefde onder het volk, neen dat het dit nog *is* en hoe bij alle voor ons nog zoo duistere tradities, een gevoel voor versiering overheerscht, dat hun van ieder voorwerp een klein kunstwerk doet maken."

Schrijver besluit zijne levendige beschrijving van wat Boeatan hem te zien bood als volgt:

„Met smaak en kennis van zaken, weet men er het schoonste te verzamelen om u te kunnen toonen en bewijzen, dat de inlander nog die heerlijke gave bezit, die den mensch in staat stelt, te leven te midden van schoonheid, omdat zijn aangeboren gevoel voor versiering hem ieder voorwerp doet verheffen tot a thing of beauty."

In de *Telegraaf* van 12 Maart lezen wij de volgende mededeeling van een correspondent uit de Hofstad:

„Heden had ik een onderhoud met een politicus, die geacht mag worden op de hoogte te zijn van hetgeen in de laatste maanden aan het Departement van Buitenlandsche Zaken is voorgevallen. Hij bevestigde de geruchten die loopen over een scherpe nota, door de Japansche regeering aan de onze gericht over onze neutraliteit in Indië en verzekerde mij voorts, dat sinds eenigen tijd onderhandelingen gaande zijn met de Duitsche regeering, die ten doel hebben onze koloniën te verzekeren tegen een mogelijken inval van derden. De Duitsche regeering, toonde zich in den aanvang weinig »happig« op de voorstellen onzerzijds in te gaan, doch sinds dr. Kuyper te Berlijn een oorspecialiteit heeft geraadpleegd, verstaat men elkaar beter. Over den stand der onderhandelingen op dit oogenblik wenschte onze zegsman zich niet uit te laten. Hij gaf alleen te kennen, dat Duitschland nogal »overvraagt« — o. a. een of meer kolenstations, speciale Indische tarieven voor de Duitsche industrie, scheepvaarttollen op den Rijn. De slappe houding van onzen ex-Minister van Buitenlandsche Zaken tegenover de Duitsche eischen, was oorzaak, dat hem een »gewikster« diplomaat werd ter zijde gesteld. In verband met hetgeen thans achter de schermen wordt afgespeeld, wees onze zegsman ons op de eigenaardige houding van *De Standaard*, die in enkele weken tijds reeds driemaal een »driestar« gaf waarin, zij het dan op zeer beschroomde en schuchtere wijze, gevraagd werd of ons koloniaal bezit wel voldoende verzekerd is. Tot dusver heeft dr. Kuyper's orgaan zich er toe bepaald te erkennen, dat wij niet in staat zijn onze koloniën behoorlijk te verdedigen en dat alleen het handhaven van onze neutraliteit ons reeds een zware taak oplegt. 't Is of het blad de geesten langzaam op een overeenkomst met Duitschland tracht voor te bereiden, wel wetende, dat aan het heilige huisje van ons koloniaal bezit, niet dan met de grootste omzichtigheid mag geraakt worden en een regeering, die met voorstellen komt om eene groote mogendheid vasten voet in het eilandenrijk te geven, in tal van kringen minstens van landverraad zou beschuldigd worden. Vooral met het oog op den naderenden verkiezingsstrijd is nog meer tact noodig dan anders het geval zou zijn, voegde onze zegsman er glimlachend aan toe.«

Wij vragen ons, na het lezen van 't bovenstaande af of dit ernst is, dan wel eene kiesmanoeuvre? In dezen tijd moet men in die richting niets onmogelijk achten. Wij kunnen ons die scherpe nota van Japan niet best voorstellen, waar van onzen kant stipt aan de neutraliteitsbepalingen de hand werd gehouden. Nog minder echter kunnen wij denken, dat de slechte raadgeefster »vrees« er toe zou hebben geleid om, tegen vergoeding, aan een onzer buren hulp te vragen. Mocht men werkelijk op de een of andere wijze in 't toepassen der neutraliteitsbepalingen zijn te kort geschoten, dan is erkenning en c. q. redres, de loyale en ook de in alle opzichten te verkiezen weg.

Naar aanleiding van een aanteekening in ons vorig overzicht op een artikel in de *Nieuwe Crt.* troffen we in het nummer van dit blad van den 12en dezer het volgende aan:

»Nu heeft de liberale partij Indië niet verwaarloosd — noch in meerdere noch in mindere mate. Zij heeft fouten begaan, een poos lang een dwaalweg gevolgd, en haar werk is slechts menschenwerk en dus onvolkomen — maar toch zijn de tegenwoordige liberalen trotsch op het werk door hun voorgangers in Indië tot stand gebracht. En in schaamtevolle vergelijkingen met een partij, die hoe goed haar bedoelingen op het oogenblik ook wezen mogen, in dit opzicht nog zoo weinig heeft gedaan, treden zij niet.«

Wij werpen ons niet op als de verdedigers van het huidig bewind. Het is ons om het even, welke politieke partij het heft in handen heeft, wanneer zij slechts de koloniale belangen in het oog houdt. Dit ga vooraf, wanneer wij aan de *Nieuwe* de vraag stellen, of het billijk is aan 'n vierjarigen arbeid eischen te stellen als die wij kolonialen, met o. i. het volste recht, aan het zoo goed als onafgebroken vijftig jarig liberaal régime meenden te mogen stellen en die zeker tot hun recht zouden zijn gekomen, indien de mannen, uit der liberalen midden voortgesproten en waarop de partij met gerechtvaardigden trots, doch niet zonder pijnigend zelfberouw, kan terugzien, meer gehoor gevonden hadden bij de eigen partijgenooten zoowel als bij den tegenstander?

Die geringe medewerking, ja die tegenwerking, welke die mannen ondervonden gaven wel degelijk aanleiding tot verwaarloozing van Indië's belangen.

We herinneren er hier aan hoe Fransen van de Putte bij de indiening der begrooting voor 1873 en het havenvoorstel voor Batavia verklaarde, dat het gemis van die haven »volkomen ondragelijk geworden« was. In 1876 werden de eerste 3 ton voor den aanleg verwerkt. Andere belangrijke werken werden noodig geacht doch commissoriaal gemaakt, terwijl men de gelden, die daarvoor konden worden gebruikt, 30 millioen uit de indische overschotten, boven »'t jaarlijksch abonnement« tot vermindering der nederlandsche schuld besteedde, onder aanvoering dat het geld wel is waar later ook in Indië noodig kon zijn, maar intusschen niet renteloos moest liggen.

Dat is één staaltje uit vele. Der liberale partij van heden maken we daarvan geen verwijt. Maar dat ze ook niet te veel stoffe op het verleden. Het biedt naast veel goeds te veel kwaad, om van behartiging der indische belangen te kunnen spreken. Dat de liberale partij dit zelve toch wel degelijk inziet, doet ons dan ook in verband met wat we van 't huidig bewind zagen — wat betreft de partij, die 't winnen zal — de naderende verkiezingen met volkomen gemoedsrust tegemoet zien.

Met de *verwaarloozing* van Indië's belangen is 't nu, naar we hopen en vertrouwen voor goed uit. 't Komt nu maar op de mate van behartiging dier belangen aan en in dit opzicht stelt het nagenoeg geheel vergeten van den eisch van »Koloniale Kennis« bij de voorbereiding der a. s. verkiezingen door alle staatkundige partijen en fracties ons in geenen deele gerust.

Wil toch beseffen mijne heeren, *liberaal* en *anti*, welk levensbelang er voor Nederland op 't spel staat. De kolonie is uwe groote zorg dubbel en dwars waard en heeft ze zeker ten volle van ons verdiend!

Oost-Indische berichten.

Complot in de Vorstenlanden. Men seinde een paar dagen geleden uit Batavia aan 't *Algemeen Handelsblad*, dat te Djokdja eene beweging tot verzet onder de inlanders van de désa Merapi werd ontdekt. Zij wilden de Europeanen vermoorden. De aanlegger is gevangen genomen.

Van een **overgang** binnenkort van het beheer der **Atjeh-stoomtram** van het D. v. O. aan S. S. — zie ons bericht in het vorig blad — schijnt op Atjeh niets bekend te zijn; wel zal op voorstel van het beheer der Atjeh-stoomtram al spoedig een ingenieur-werktuigkundige optreden als chef van tractie en materieel. De titularis, op wien het oog is gevallen, behoort tot het personeel der S. S.

De *Deli-Ct.*, waaraan wij dit bericht ontleenden, erkent dan ook in een harer laatste nummers een te verre strekking aan het desbetreffende telegrafisch bericht uit Batavia te hebben gegeven.

De **tocht van de colonne-Colijn** behoort dus ook weer tot het verledene. De colonne is, blijkens een draadbericht uit Batavia aan *de N. Ct.*, reeds te Kota Radja teruggekeerd, terwijl de hoofden van het Padang- en Pasircomplex in onderwerping kwamen. Van 10—24 Januari bevond zij zich in de Alaslanden, waar nergens gewapend verzet werd ondervonden. De Kedjoeron van Bambel, Sahidoen, als zoodanig gekozen en door overste van Daalen namens het bestuur erkend, maar die na het vertrek van de colonne was afgezet en door een ander vervangen, werd in zijn gezag hersteld, terwijl maatregelen werden getroffen om een herhaling te voorkomen.

Den 24en Januari zette kapitein Colijn zijn tocht voort naar Gajoe Loeös.

De gouverneur van Atjeh vond het tijdstip aangebroken om de quaestie der voorziening van de militaire bezetting in de Gajoe- en Alaslanden te regelen en schijnt met dat doel zich naar Deli te hebben begeven. Het gold n.l. de vraag, van waaruit naar deze streken op de kortste en zekerste wijze de toevoer van levensmiddelen en benoodigdheden moet plaats hebben. Gajoe Loeös is van Kwalang Simpang uit via Tampoer te bereiken, welke weg wel langer, doch toch verkieselijker schijnt boven de andere toegangswegen. Bambel, in het centrum der Alaslanden gelegen, is van de Oostkust uit weer gemakkelijk te bereiken. De tocht daarheen gaat over de hoogvlakte en duurt slechts acht dagen.

Intusschen voert ook van Singkel uit een vrij goede weg naar Bambel. Het geldt hier dus een keuze te doen.

Het bezoek van Medan geldt verder ook eenige besprekingen met de civiele en militaire autoriteiten aldaar, in verband met de inlijving bij Atjeh van de afdeeling Tamiang.

De *Sumatra-Post*, waaraan de vorige berichten zijn ontleend, weet ook mede te deelen, dat Dr. W. Volz, professor aan de universiteit te Breslau, in gezelschap van den heer P. F. Otto, particulier landmeter te Medan, zich naar Bandar Baroe heeft begeven, ten einde van daaruit naar de Hoogvlakte te vertrekken, alwaar de professor zich eenige weken zal ophouden tot het doen van **geognosische onderzoekingen**, hoofdzakelijk ten einde een studie te maken van de onderscheiding, de ligging, den betrekkelijken ouderdom en de bestanddeelen der gesteenten, alsmede van de formatie der gronden.

Te **Goenong Sahilan**, een streek tot nu toe als onafhankelijk gebied beschouwd en geographisch meer tot de Westkust dan tot de Oostkust behoorende en bestaande uit de rijkjes Goenoeng Sahilan, Rantau Sibajang en Rantau Singjinji, zal dus ook een controleur komen, die belast zal worden de aanraking met de hoofden voort te zetten, ter voorbereiding van direct bestuur. De *Deli Ct.* weet ten minste te vertellen, dat de controleur J. L. O'brien van de Westkust, reeds voor dezen nieuwen post is aangewezen.

In de stranddessa Mora nabij Demak, waar de bewoners allen visschers zijn, zal een groote **vischpassar** worden opgericht, waarvan de voorstellen in behandeling zijn, terwijl verschillende wegen zullen verbeterd en verhard worden, ten einde het bereiken van die plaats voor voetgangers en rijtuigen gemakkelijk te maken.

Van een **opheffing of inkrimping der gouvernements-marine** is geen sprake. Het *N. v. d. D. voor N. I.* kan uit goede bron mededeelen dat daartoe geen plannen bij de regeering bestaan, in tegendeel. Het kabelschip, dat voor Indië bestemd is, zal bemand worden met personeel van de gouvernements-marine; een gezaghebber en een eerste stuurman zullen naar Nederland vertrekken, om op genoemd schip practische ervaring op te doen. *Effendi* schijnt dus niet goed ingelicht te zijn in zijn bericht hierover in het *Bat. Nbl.* van 10 Februari j.l.

De officieren mogen in dienst bij den troep den **strooien hoed** dragen, welke thans in beproeving is en uitstekend schijnt te voldoen.

Blijkens de *Javabode* wordt deze hoed vervaardigd bij Petit Jean te Tangerang en is o.a. in beproeving bij de militaire wielrijders. Eindelijk schijnt het, zal men dan een geschikt hoofddeksel voor het leger gevonden hebben, het is te hopen men in Nederland geen bezwaren daartegen zal opperen, want ook bij het ministerie van koloniën worden proeven genomen met een nieuwe uniform en een nieuw model helmhoed. De strooien hoed moet algemeen in den smaak vallen, kleedt goed, is zeer licht en staat werkelijk krijgshaftig.

Ook in de dessa's zal er dus bezuinigd worden en wel ten nadeele van de **loerah's.** In enkele oostelijke gewesten van Java is het verlangen der regeering kenbaar gemaakt, om het aantal loerah's te verminderen, d. w.z. dat in den vervolge niet meer één loerah in elke dessa fungeert, maar een dessa-complex het met één loerah zal moeten doen.

Over 't algemeen twijfelt men aan het nut dezer bezuiniging, waarvan een wedono in het madioensche, ingevolge bekomen lastgeving, een concentratieplan moet gereed maken. De verdienste, de materiëele namelijk, van zoo'n loerah bestaat in de percenten van de geïnde padjeggelden, zoodat het percentage nu gevoegelijk met de helft verminderd kan worden, wanneer hij gerechtigd wordt in vier dessa's in plaats van in één, de fiscus te zijn. Hoeveel zou er op deze wijze bezuinigd kunnen worden?

Met genoegen zal men vernomen hebben, dat het nu inderdaad ernst schijnt te worden bij de regeering met de voornemens tot verbetering van de **toestanden in Banka**

De regeering heeft den directeur van O. E. en N. om toezending verzocht van det rapport van den hoofdingenieur, chef van het mijnwezen, over de toestanden bij de tinwinning op Banka. Zij wenscht hoogstwaarschijnlijk een vergelijking te maken tusschen hetgeen haar ambtenaren rapporteerden en de feiten, welke haar van buiten af werden gebracht.

Een overbodige weelde zou dat niet zijn, zegt het *Bat. Nbl.*, waaraan wij dit bericht ontleenen.

In Atjeh bleef het **pacificatiewerk** in vollen gang. Luitenant Brewer overviel te Semagang een vijandig hoofd, dat gevangen genomen werd; 13 vijanden sneuvelden. Andere patrouilles in 't Meulabosche maakten 16 vijanden onschadelijk. Van ons werden 2 Amboneesche marechaussées licht gewond.

De **blokkade** van de kust van **Badoeng** op Bali berokkent nadeel en veroorzaakt onrust onder de bevolking; men seinde echter van Soerabaja aan de *Javabode*, dat 't tot dadelijkheden wel niet zou komen. De radja heeft het voornemen den G. G. te bezoeken.

Van de Zuid- en Ooster-Afdeeling van **Borneo** zijn de berichten niet ongunstig, doch geven ook nog geen redenen tot optimisme.

Lange berichten worden ons toegezonden, zoowel uit Soerabaja als van Telok-Betong over **Japansche spionnen**. Wij kunnen niet, gelooven, dat er in de eerste tijden oorlogsgevaar van den kant van Japan te wachten is. De groote Europeesche mogendheden zouden een dergelijk rooversbedrijf niet met kalmte aanzien, dit begrijpen de Nippons te goed, om niet geduldig het zich verder ontbolsteren van de Aziaten af te wachten. Best mogelijk echter is het, dat de verkenningsdienst reeds nu begint gegevens te verzamelen. Iedere zenuwachtige onrust daarover zou echter eene fout van onzen kant zijn.

Ook de *Sumatra-Bode* is van meening dat de belasting ter Sumatra's Westkust in geen geval moet gezocht worden in een **hoofdelijke belasting**. Het blad wil gaarne toegeven dat het wel de gemakkelijkste methode is voor dengeen, die den aanslag houdt, maar daartegenover staat dadelijk, dat dat gemak zijn oorsprong heeft in niets anders dan in de volkomenheid der afwezigheid van elke contrôle op de juistheid van den aanslag. Het zal toch zeker niet in de bedoeling liggen, zegt dat blad, dat allen evenveel zullen betalen; wie het breed heeft, kan vrij wat meer betalen dan iemand, die juist genoeg heeft om den mond open te houden van zich en zijn familie, daarenboven zou men door zoo te handelen aan de solidariteit der familie een ernstigen slag toebrengen, en, al beweren ook degenen, die buiten staan, dat die solidariteit een beletsel is tot vooruitgang, het blad is zoo vrij dit te ontkennen. De solidariteit der maleische familie is een preventief tegen het tot volkomen armoede vervallen van het individu. De slechte gevolgen dier solidariteit zijn dan ook slechts dáár waar te nemen, waar de bevolking langzamerhand de solidariteit heeft laten verslappen, in dien zin, dat zij, wanneer een der familieleden het een of ander winstgevend baantje heeft te pakken gekregen, zijn familie niet medewerkt daaraan, hetgeen zij in geval van volkomen solidariteit zou doen, maar als klitten aan den man gaat hangen. Dit nu ziet men wel in streken, waar het met de zuiverheid der oude maleische instellingen reeds bedenkelijk gesteld is, maar niet daar, waar men zich daaraan veel gelegen laat liggen. Het zijn de bewoners der kustplaatsen, die zich aan het solidariteitssysteem langzamerhand onttrokken hebben, maar een ieder weet ook, dat de kuststreken niet die zijn, waar men met het zuivere ras te doen heeft, dat zelfs in de groote plaatsen, even goed als in de europeesche groote steden, het gros der bevolking bestaat uit de minderwaardige elementen der omringende bevolkingen, uit de individus, die zich onmogelijk hebben gemaakt en slechts buiten den kring hunner bekenden nog iets kunnen zijn.

Alleen op grond van dit betoog zou het blad reeds tegen een hoofdelijke belasting zijn.

Maar er is meer. Bij de maleische bevolking bestaat een bijzonder grooten tegenzin tegen hoofdelijke belasting, omdat men het ongeluk heeft gehad dien naam te vertalen, bij de besprekingen der ambtenaren met degenen, die zij daarvoor hadden opgeroepen, met *beja kapala;* die benaming komt overeen met het maleische equivalent van hetgeen in het staatsrecht der Moslims vertaald wordt door den *dzim ni*, d. i den ongeloovige, wien tegen betaling van hoofdgeld de bevoegdheid wordt gegeven zijn godsdienst te behouden. Door de ongelukkige keus van 'n woord is deze steen des aanstoots geboren, want niemand, en allerminst een Mohamedaan, zal gaarne het epitheton Kafir" op zich zien toegepast. Vooral bij een Moslim is dit een niet te verdragen iets, omdat daardoor de zaak, bij zijn staatsrecht geregeld, juist omgekeerd wordt: de christen wordt degeen, die het ware geloof bezit en de Moslim wordt geduld, mits hij hoofdgeld betaald.

Hetzelfde blad verheft zijn stem tegen de onware bewering van enkelen, dat de maleische landen van S. W. K. in de laatste 25 jaren, wat welvaart betreft, zijn vooruitgegaan. Het blad licht zulks toe met de bijlage van het marktbericht over December 1904 van de Handelsvereeniging aldaar. In 1880, '81, '83 en '85 kwamen oogsten van over de 100.000 pikols koffie in de gouvernements-pakhuizen binnen; sedert 1885 geen enkele maal en mag men als gemiddelde 40.000 pikols stellen; 1904 gaf 33860 pikols 1e soort, zoodat daarvoor aan de bevolking betaald werd pl. m. ½ millioen gulden, terwijl in 1880 over de 1½ millioen gulden middels koffie onder de bevolking kwam, hetwelk eventjes een verschil maakt van 1 millioen gulden en in winst voor het gouvernement van pl. m. 2 millioen gulden.

Verder is de productie van cassia afgenomen, die van damar toegenomen, caoutchouc is tot nihil gereduceerd, getah pertja is toegenomen, peper beduidend afgenomen, was ongeveer constant gebleven, huiden toegenomen, doch in de laatste 10 jaren constant gebleven, rijst wordt niet alleen via Padang niet meer uitgevoerd, maar er heeft een beduidende invoer plaats, sago heeft geheel opgehouden, buffelhoorns zijn constant gebleven, evenals nootmuskaat en foelie, tabak is beduidend toegenomen, klapperolie sedert 1883 geheel opgehouden, coprah is sterk vooruitgegaan, maar daaraan doen de Padangsche Bovenlanden niet mede, terwijl kinabast een zeer periodiek artikel is en daarenboven niet veel beteekent. Alles bij elkaar genomen, is de maleische bevolking dus in productie achteruitgegaan, terwijl daarenboven de groote producties van beter dan vroeger betalende artikelen niet uit de Bovenlanden afkomstig zijn, die toch de best bevolkte streek der maleische landen zijn.

Hieruit valt dus op te maken, dat slechts een klein deel der bevolking op vooruitgang mag bogen, hetgeen toegeschreven moet worden aan de slechte rijstoogsten. Verheffing der rijstcultuur dus, in tegenstelling met sommige beweringen, moet op den voorgrond staan; geen rijstinvoer moet meer noodig zijn en eerst als dat bereikt is, heeft men een basis om andere maatregelen voor vooruitgang er op te bouwen. De meer of minder groote toename aan boschproducten kan niet in de plaats treden van vermindering der rijstoogsten, want iemand van Kota nan gadang (Pajakoemboeh) is geen boschmensch, en kàn niet door getah zoeken in zijn nood voorzien, wel door bijv. tabaksbouw, maar de tabak is thans pl.m. 30 pct. lager in prijs dan omstreeks 1880, toen er zeer groote hoeveelheden naar de Oostkust en Singapore gingen (de z.g. Kampartabak), die op de padangsche uitvoerstaten niet voorkomen.

Buiten copra is niets vooruitgegaan, wel velerlei achteruitgegaan, in productie zoowel als in prijs. Wie de kust van 1880 vergelijkt met die van heden, zal — en het sterkst in de z.g. door den spoorweg bevoordeelde deelen — algemeenen achteruitgang op alles gestempeld zien.

Een bevolking, die gebrek heeft aan voedingsmiddelen en honger lijdt, is niet welvarend en gaat niet vooruit, hetgeen niet wegneemt, dat zij, even goed als de evenmin welvarende bevolking van Java, een evenredig aandeel in de staatskassen moet dragen, zoo besluit het blad.

Aan den nieuwen Gouverneur van Sumatra's westkust zal de tijd worden gelaten om te overdenken: of hij misschien aan een anderen vorm van **belasting** boven den hoofdelijken omslag de voorkeur zou geven. Dit vermeldende, geeft het B. N. als zijne meening te kennen, dat »Invoering van belastingen *een der voornaamste punten* van het Regeeringsprogram is"; wij hopen, dat het blad zich vergist.

Aan hetzelfde blad wordt uit Buitenzorg meegedeeld, dat Resident Brugman, die steeds er op uit is langs vredelievenden weg de geschillen met onze vasallen te regelen, in de tweede helft van dit jaar zou worden gepensionneerd. Men schijnt ook voor **Celebes en onderhoorigheden** den meer krachtigen weg op te willen om ons gezag te doen eerbiedigen. Men hoede zich echter voor 't uiterste, ook hier ligt de ware weg in 't midden.

Aan het jaarverslag der **Witte-Kruis kolonie** te Salatiga, ontleenen wij dat het afgeloopen jaar van beslisten vooruitgang is geweest voor de kolonie. Over 't algemeen was het gedrag der kolonisten gewillig, gehoorzaam en arbeidzaam. In de afgeloopen twaalf maanden heeft de kolonie ruim f 11000 aan giften ontvangen.

Hoewel de regeering eerst voornemens was, om de kolonie aan geld te helpen, is zij later daarvan teruggekomen; ook een voorstel van den resident van Semarang om de kolonie een tegemoetkoming te geven van f 6000, voor het onderhouden van een 600-tal noodlijdenden, die door het bestuur indertijd ter opname naar de kolonie waren gezonden, werd door de regeering afgewezen.

Ten behoeve van inlandsche armenzorg wordt op de begrooting geen cent uitgetrokken. Te Salatiga is wel een lagere school voor inlanders, maar ook een opiumverkoopplaats. Te Getassan, dat evenals Salatiga 3 paal van de kolonie verwijderd ligt, is wel een opiumverkoopplaats, maar geen school. Te Toentang is geen school, wel een opiumwinkel en zoo gaat 't over geheel Java. Het is toch ook regeeringsplicht voor de Javaansche paupers te zorgen.

In Mei van het vorige jaar kwam de groote regenwaterbak ook klaar, waarvoor de vereeniging »Oost en West« f 1000 gaf. Als hij geheel vol is, houdt die bak 216000 liters water in, welke hoeveelheid ruim voldoende is om het vier maanden zonder regen te doen.

Er zijn ruim 2000 verschillende individuen op de kolonie gevestigd en verzorgd geweest, ruim 300 hebben voor hun geheelen leven daarin plaats genomen. Weinig sterfgevallen kwamen in 't afgeloopen jaar voor.

Ongeveer 1000 personen kwamen medicijnen halen, soms van verafgelegen desas. Ook over het onderwijs heeft men alle reden tot tevredenheid. De meisjes zijn erg handig geworden met naald en draad. Ook het muziekkorps heeft groote vorderingen gemaakt. Ruim 80 bouws grond werden met gogo-rijst bezaaid, waarvan de oogst goed belooft te zijn. De inkomsten der kolonie bedroegen in 1904 *f* 13,703,43, de uitgaven *f* 12,495,48, zoodat op 31 Dec. in kas was *f* 1,204,95.

RECLAMES.

Abonnement geldig in
BERLITZ
meer dan 170 steden
SCHOOL
ALLEEN
Noordeinde 119a
Gewaarschuwd wordt tegen arglistige nabootsing.
ALLE MODERNE
TALEN
Onderwijs Vertalingen

Kunstsalon
W. H. Idzerda
31 Laan van Meerdervoort 31
DEN HAAG
Tentoonstelling Fotografieën
dagelijks geopend van 10—4 uur
Portretten
uitsluitend uitgevoerd in onveranderlijken
kool- en gomdruk

West-Indische Berichten.

Suriname. Het bestuur komt er in een artikel in *Onze West* van den 18en Februari l.l. niet al te best af, naar aanleiding van die griffiers-bezoldigingsquaestie, waarin het een wijze van behandeling met den franschen zou hebben aan den dag gelegd, door in de toelichting op zijn voorstel van volslagen onbekendheid met den werkkring van den titularis blijk te geven. En wij, die ons zóó ver van Paramaribo ons vermeten hebben ons aan de zijde van het bestuur te stellen, niettegenstaande de treffende verdediging van het Staten-standpunt, die ons evenwel niet overtuigen kon, waar b.v. de *Surinamer* in haar nummer van den 29en Januari l.l. het volgende opmerkte:

„Hoezeer wij de strekking om zooveel mogelijk te bezuinigen toejuichen, zagen wij liever dat de bezuiniging gezocht werd in de inkrimping van het personeel op de griffie. Indien de griffier in de waarneming van zijn ambt zijn hoofdbezigheid vindt, zooals de wil der Staten is, dan is het, naar onze bescheiden meening voldoende, dat hij door één, in plaats van door twee ambtenaren wordt bijgestaan. *Zóó uitgebreid toch is het veld der werkzaamheden niet.*"

En dan, toen we in het verslag van *Onze West* lazen, dat om zulk een quaestie, waarvan toch waarlijk niet het heil der kolonie afhangt, de publieke tribunes dicht bezet waren, ja, toen kwam voor ons, kolonialen, nog geen licht in de zaak, doch niet aan den Staten-kant.

Licht bracht ook de heer von Faber bij zijne onderzoekingen in het Lawa-gebied in de quaestie van de aanwezigheid al of niet van goud in loonende hoeveelheid in die streken. Onlangs van een exploratie-tocht in genoemd gebied te Paramaribo teruggekeerd, bracht hij de blijde boodschap der ontdekking van een rijk goudhoudend terrein ter hoogte van den Awara-val, zuidelijk van de bekende placers van de fransche Compagnie des mines d'or. Rijke monsters alluviaal goud zijn verkregen en door hem naar de stad gebracht. Omtrent de werkzaamheden der Lawa-exploratie, teekent de *Surinamer* nog het volgende aan: „Op het terrein der werkzaamheden bevinden zich ongeveer 70 arbeiders en 7 opzieners, van wie er twee met het magazijnen belast zijn. De werkzaamheden op het terrein zijn op het oogenblik verdeeld in twee secties. De eene sectie onder toezicht van den ingenieur Visser, vervanger van den ingenieur von Faber, werkt in het gebergte ten westen van den Awara-val, de tweede met den ingenieur Duifjes, vervanger van ingenieur Grutterink, aan het hoofd, werkt in den bovenloop der Drietabbetjes-kreek."

Het is nu maar te hopen, dat de ontdekking van den heer von Faber door andere wordt gevolgd, die de zekerheid vaststellen van een loonende industrie in die streken, waar dan ook wel spoedig een meer geregelden toestand zal worden in het leven geroepen dan er op het oogenblik bestaat, getuige het voorgevallene met drie luitjes, van Saint Laurent komende, die door den kapitein Badjoe der Boschnegers, een onderhoofd van den granman Oseisi vermoord zijn afgemaakt, waarna hunne lijken werden ont-[illegible].

Badjoe bevindt zich nu in de gevangenis te Paramaribo, en beweert uit zelfbehoud te hebben gehandeld, zelfs wat het verminken van de lijken der slachtoffers betreft, welk geschiedde om de geesten der dooden te beletten te voorschijn te komen en wraak te nemen.

„Het moet daar, volgens de *Surinamer*, in die buurt rauw toegaan, hetgeen niet te verwonderen is, wanneer men rekening houdt met den toestand van verwildering in de goudvelden van Fransch Guyana, waarop wij reeds in ons nummer van 15 October 1903 wezen ten betooge van de noodzakelijkheid een behoorlijke politie-macht in het Lawa-gebied te onderhouden en ten einde een gemeenschappelijke fransch-nederlandsche actie te bepleiten om een algemeene opruiming te houden onder het maraudeurs-element.

In stede van verscherpt politie-toezicht, zeker wel te rechtvaardigen door onze meerdere belangstelling in het Lawa-gebied, waarvan het roofgespuis niet onkundig kan zijn gebleven, hebben we sedert het intrekken van den politie-post hooren bepleiten, om reden nu toch met de exploratie van gouvernementswege een aanvang was gemaakt. Alsof ingenieurs en boorlieden niet wat anders te doen hadden dan politie-toezicht te houden.

Nog eens zij aangedrongen op uitbreiding van het politie-toezicht in het Lawa-gebied, vooral nu de exploratie tot gunstige resultaten schijnt te leiden, waarvan heeren maraudeurs wel de lucht zullen krijgen."

Onze West zal zich waarschijnlijk mogen verheugen in het succes van haar streven om het bestuur te bewegen den planters tegemoet te komen, om een nieuwe cultuur ter hand te kunnen nemen. We ontleenen toch aan de surinaamsche bladen, dat bij het gouvernement een plan in bewerking zou zijn voor het verleenen van steun aan planters voor de invoering der bacove-cultuur. In welken vorm die steun wordt bedoeld, was nog niet bekend. Afgezien van de, ook door ons zoo dikwerf bepleite noodzakelijkheid om, als voorwaarde voor het welslagen de bacove-cultuur *krachtig* ter hand te nemen, vragen wij ons toch af of 't wel goed gezien is den steun alleen tot die cultuur te bepalen. Er zijn er toch nog andere, welker levensvatbaarheid in de kolonie voldoende is gebleken, om voor hare bevordering iets te wagen met een flink onderpand voor oogen, als de surinaamsche ondernemingen in werkelijkheid uitmaken.

De *Surinamer* sprak het bericht van haar collega ... betreffende de bank van leening-plannen der surinaamsche Bank tegen. Het lust deze niet haar werkkring van circulatie-bank tot dien van een mont-de-piété . . . uittebreiden? Zooals men weet leek 't ons dan ook al dadelijk weinig geloofwaardig.

De balata-industrieelen treffen het niet; enkele reeds uitgezonden expeditiën naar het binnenland konden wegens den waterstand niet verder, en moesten naar Paramaribo terugkeeren. Jammer! Volgens het laatste marktbericht van de *Surinamer* deed balata prima kw. daar f 1.05 per Engelsch pond of zoowat f 2,30 het kilogram, zoodat er wel weer meer vraag scheen te zijn gekomen.

De goud-industrie leverde in Januari in het geheel slechts ruim 43 kilogram op, maar die maand is in dit opzicht nooit een van de overvloedigste.

Curaçao. Den 14en Februari ll. kwam de Koloniale Raad wéér eens bijeen, bijna au grand complet, zoodat wij kunnen aannemen, dat het dien dag te Willemstad niet heeft geregend. Daarentegen viel op de vergadering in de zaal een regen van ingekomen stukken neer: een missive van den gouverneur der kolonie, naar aanleiding van een dito van den minister van koloniën en waarbij den raad advies werd gevraagd, op welke wijze de overige eilanden der kolonie beter in den Raad te vertegenwoordigen zijn, enz., een kennisgeving van de benoeming der heeren J. Möller en C. G. de Haseth Cz., onderscheidenlijk tot ondervoorzitter en lid van den Raad, benevens een drietal ontwerp-verordeningen, waaronder een betreffende de toelating en de uitzetting van personen, die op de verschillende eilanden der kolonie noch gevestigd, noch daarheen van rijkswege gezonden zijn. Dat wat dit laatste ontwerp betreft, de bestaande bepalingen te wenschen lieten, konden we reeds aan de *Wekker* ontleenen. En de bestuurstoelichting op het ingediende ontwerp doet de noodzakelijkheid van strengere bepalingen duidelijk uitkomen. Zoo heeft men te Willemstad opgescheept gezeten met een heel of half-gekken dominicaanschen generaal, dien de kolonie eindelijk en ten laatste op Columbia kon endosseeren, nadat de meeste consuls geweigerd hadden de noodige papieren voor dat heerschap in orde te brengen.

Om nu op de Raadszitting terug te keeren zij gemeld dat daarin besloten werd in zake het gevraagde advies, dit in comité-generaal te behandelen.

Voorts werden tweetallen opgemaakt ter vervulling van de vacatures, te ontstaan door het periodiek aftreden van de leden C. Gorsira, H. Boomgaart en J. Möller. De aftredenden werden tot eerste candidaten gekozen en de heeren Dr. H. Ferguson, J. Sutherland en C. G. Statius Muller tot tweede candidaten.

De „Curaçaosche" heeft een lofwaardig besluit genomen. Zij zal een cursus oprichten tot het aanleeren van 't vlechten van fijne strohoeden, waartoe zij gegadigden opriep, om tegen nader te bepalen vergoeding onderwijs aan dezen cursus te geven. Voorts maakte het bestuur bekend, dat het den 27en Februari ll. verschillende monsters van op Curacao groeiende pita, naar New-York zou zenden, ten einde de marktwaarde van dit product te doen bepalen.

Over het beheer en de exploitatie van de djatibosschen op Java.

In ons vorig nummer beloofden wij een uitvoerig verslag van het op dinsdag 7 Maart in het Indisch Genootschap te 's-Gravenhage verhandelde over de exploitatie der djatibosschen op Java. Wij laten dit thans hieronder volgen.

De inleider gaf allereerst een kort overzicht van het beheer en de exploitatie der djatibosschen. Het batig saldo van het boschbeheer bedraagt 10 of 12 ton 's jaars. Daarnaast staan indirecte voordeelen voor de bevolking: f 10 per kub. M. op de onderneming, terwijl ook in den vorm van loonen voor het transport belangrijke voordeelen voor de bevolking voortvloeien. Eerst veertig jaar geleden is men echter met een geregelde exploitatie aangevangen. Vroeger kapte men maar in het wilde. Vele bosschen zijn zoodoende gedevasteerd. Eerst in 1861 maakte men reglementen en stelde men deskundig personeel aan. Daardoor konden de bosschen die nu meer geregeld in expoitatie werden gebracht, meer opbrengen. Men kromp het areaal waar vroeger gekapt was, in en ging kappen op plaatsen die vroeger ontoegankelijk waren.

Later ging men over tot de perceelsgewijze kaalkap en breidde die voortdurend uit. Daarvoor werden steeds hoogere eischen gesteld aan de kapitaalskracht der exploitanten. Er moesten railbanen worden aangelegd, die thans eene lengte van 700 K. M. beslaan, huizen werden gebouwd enz.

Naast de individueele contractanten werden geleidelijk naamlooze vennootschappen opgericht, die ook werk gingen maken van den uitvoer van djatihout.

Op de wereldmarkt had genoemd hout te concurreeren tegen het teakhout, dat van den zelfden boom af komstig is en uit Eng. Achter-Indië en Siam wordt aangevoerd. In deze laatste landen kon bij den afvoer gebruik gemaakt worden van breede, voortreffelijk vlotbare rivieren en werd het daardoor mogelijk aan de mondingen houtzagerijen van groote capaciteit op te richten. Op Java mist men dat voordeel en moet het hout in Amsterdam worden verzaagd, waardoor het transport naar Europa per M^3. meer drukt op den prijs.

Het Gouvernement had zeer weinig oog voor het nut van export. Java is aangewezen op het exploiteeren van kort hout, doch in de laatste jaren zijn juist maatregelen genomen waardoor deze export werd bemoeilijkt daar het korte hout duurder werd.

Zoo werd in 1895 de retributie voor kort hout van 50 op 60 pct. gebracht, in 1899 werd de spillage voor dwarsliggers afgeschaft en in 1900 kreeg de hoofdinspecteur van het Boschwezen de bevoegdheid het kappen van dwarsliggers te verbieden. Spr. oefende critiek op de motieven door het Gouvernement aangevoerd voor die weinige geneigdheid om den export van dwarsliggers te bevorderen. Een tijdlang werden ook bijna geen nieuwe bosschen uitgegeven. Dit was toe te schrijven aan de invoering van nieuwe voorschriften, die lang op zich lieten wachten. Hierdoor vermeerderde de retributie per eenheid.

Ook de opiumregie had invloed op de prijzen. De steeds toenemende hoogte der prijzen gaf den indruk dat men met een bloeiende industrie te doen had, doch spoedig zou blijken dat niet alles wat blinkt goud was. Toen de retributie ten slotte op Java verminderde en de exploitatie afnam moesten zwakkeren het bedrijf staken. Spr. maakte den deskundigen geen verwijt van dit gebrek aan handelskennis doch wees erop dat er tusschen het beheer en de exploitatie groot onderscheid diende gemaakt.

Met lof wordt melding gemaakt van het ontzaglijk vele werk door het personeel van het boschwezen in de laatste jaren gepresteerd, zoowel in het belang van de afbakening der bosschen als in dat der wederbeplanting der leeg gekapte terreinen.

Spr. kwam thans tot de in 1896 ook besproken reorganisatieplannen. Men had gerekend op groote inkomsten: een verdienste van circa 11 ton, doch de stijging was veel geringer dan die der uitgaven. In 1901 was de opbrengst 3 ton, in 1902 8 ton, in 1903 weder 4 ton.

Een groot nadeel werd het genoemd dat de verkoopen en bloc al meer en meer plaats maakten voor de inschrijvingen per M^3 (retributie perceelen).

Met kapte daarbij slechts dat hout dat men grif kon verkoopen. Beide partijen erkennen thans die nadeelen. Spr. hoopt dat een grondslag zal worden gevonden om hierin verbetering te brengen. Een veel grooter nadeel echter dreigt de particuliere industrie door de Staatsexploitatie, die volgens art. 14 van het reglement regel wordt. Men wilde breken met de willekeur van exploitanten, die den houtaankap zouden willen beperken om betere prijzen te bedingen. Hiertoe bestond in 1896 wel eenige grond daar er toen slechts 2 naamlooze vennootschappen waren die zich wellicht tot een trust zouden kunnen combineeren. Daartegenover werd gewezen op de ongegrondheid dier vrees. Deze is inderdaad gebleken. Het aantal gegadigden is sterk toegenomen. Een tweede argument voor de staatsexploitatie was dat men den aankap rationeeler wilde doen plaats vinden. De boschambtenaren hadden ook bezwaren tegen kap op bestelling alsof de markt zich naar den aankap zou moeten richten!

Een derde argument was dat men de voordeelen der exploitatie in 's lands kas wilde doen vloeien. Doch de uitkomsten der houtvesterijen waren niet zeer gunstig.

Spr. gaf de cijfers van de houtvesterijen van N. Kadenan en N. W. Wirosari, in de gunstigste streken van Java gelegen.

In 1897—1901 was de opbrengst in N. Kadenan f 20 per M^3 hout in balken van 5 en meer M. lengte, terwijl in de onmiddellijke nabijheid door particulieren f 25 à f 30 werd betaald. In 1902 bedroeg de opbrengst f 14.56 per kub. M. en in Wirosari f 4.15 of f 9.10 per eenheid, terwijl particulieren pl.m. f 19 maakten. En daarbij kwam nog, dat in deze houtvesterijen een groote voorraad oud hout werd verkocht. Spr. heeft geen bezwaar tegen proeven, doch zij dienen niet zulk een uitbreiding aan te nemen dat er niet op kan worden teruggekomen. Nog 20 jaren heeft de Staat de hulp van particulieren noodig, doch gaat men voort met uitbreiding der Staatsexploitatie dan leggen reeds na 10 jaar de particulieren het bijltje er bij neer. Hun energie gaat verloren. De opbrengst der Staatshoutvesterijen is gelukkig nog niet groot: in 1904 7500 M^3. van de houtvesterijen en 6000 van de mislukte perceelen.

De Staat beperke zich dus tot de 4, 5 bestaande houtvesterijen of geve althans den particulieren de zekerheid dat hun werken, tegen behoorlijken prijs door den Staat zullen worden overgenomen.

Wil men de houtvesterijen uitbreiden, dan late men in ieder geval de exploitatie er van over aan de particuliere nijverheid. De daardoor vrijkomende krachten kan men bezigen voor de exploitatie der wildhoutbosschen en voor het reboiseeren der kale bergtoppen. Men verlage den houtvester niet tot het verrichten van politietoezicht op de contractanten.

De heer A. H. Berkhout, die daarna aan het woord kwam, begon een kort historisch overzicht te geven van de ontwikkeling van het boschbeheer op Java. Reeds in 1799 had Dirk van Hogendorp er op aangedrongen, dat in Europa opgeleide houtvesters met het beheer der djatibosschen zouden worden belast.

Men volgde dien raad evenwel niet op en de bosschen werden zoodoende aan verder wanbeheer prijsgegeven. Alle loffelijke pogingen tot verbetering leden schipbreuk totdat in 1840 de Indische Regeering eindelijk werd genoopt, houtvesters uit Nassau te laten overkomen. De hun op de schouders gelegde taak was echter te zwaar en aan gunstelingen werden bosschen van enormen omvang ter exploitatie afgestaan, waarbij de noodige contrôle ontbrak, zoodat de devastatie der bosschen toenam.

Uit vrees voor daling der houtprijzen beperkte men een 25 tal jaren geleden nog de uitgifte der perceelen zoodat scheepsladingen hout van Singapore naar Java gezonden werden en ter zelfder tijd liet men de doode en omgevallen boomen in de djati-bosschen op laatstgenoemd eiland eenvoudig vergaan. Het was een tactiek die aan het verbranden der kruidnagelboompjes tijdens de O. I. Compagnie herinnerde.

Sedert 1880 hebben de ambtenaren van het boschwezen zich krachtig ingespannen gezonde begrippen ingang te doen vinden aangaande het doel van het beheer. Dat streven werd echter niet altijd voldoende op prijs gesteld. Den houtcontractanten is het te doen de grootst mogelijke voordeelen te behalen uit de tijdelijk hun ter exploitatie afgestane bosschen.

Stijgen gedurende den contractstijd de prijzen, dan kunnen de contractanten behoorlijke winsten maken, maar dalen zij, dan is de kans op verlies groot, want de jaarlijksche pachtschat blijft dezelfde en baseert zich op den marktprijs bij het begin van het contract.

Na 1892 is de Indische Regeering er toe overgegaan meerdere uitbreiding aan de boschexploitatie te geven, ten einde zoodoende te geraken tot een juiste verhouding tusschen kap en aanwas der bosschen. In plaats dat nu de particuliere nijverheid rekenschap hield met die voortdurende stijging en door lage inschrijving zich in staat stelde het hout tegen matigen prijs in detail te kunnen verkoopen, bood zij steeds boven de bekend gemaakte minimum gunningsprijzen. Het Gouvernement, dat zich zeer goed met lagere biedingen had tevreden kunnen stellen, kon de hoogere niet afslaan, en verdienen zijne ambtenaren niet het verwijt van onvoldoende commercieele kennis te bezitten. Dit gebrek schuilde integendeel bij vele particuliere kleine contractanten, die het inzicht misten van de leiders der naaml. vennootschappen.

Terzelfder tijd nam de vraag naar hout af, wegens de algemeene malaise die op Java heerschte en ontstond in 1903 een houtcrisis.

De Indische Regeering is op verschillende wijze den contractanten ter hulp gekomen om die crisis te bezweren, maar leed daardoor groote verliezen. Zoo genoot zij in 1903 van de particuliere contractanten pl.m. $\frac{1}{2}$ millioen minder pachtschat dan het jaar te voren voor de aan hen ter exploitatie afgestane bosschen.

Dat de Ind. Regeering geen open oog voor den uitvoer had is evenmin juist; want in het crisisjaar gaf zij geheel vrijwillig $\frac{1}{3}$ reductie op den pachtschat, speciaal voor de dwarsliggers, die uitgevoerd zouden worden.

Het ligt voor de hand dat de Staat er op bedacht moet zijn, met het gebruikelijke systeem geleidelijk te breken en den particulieren alleen te laten den handel in hout. Te meer is dit gewenscht omdat de vorm en de grootte der boschperceelen, die door de contracten verlangd worden, van zeer nadeeligen aard zijn voor den aanwas der bosschen. Nergens vindt men op Java groote aaneengesloten vlakten met kapbaar hout. Dit wordt verduidelijkt door overlegging van de kaart van een houtvesterij.

Ter wille van de particuliere nijverheid moet dus rijp en groen te gelijk geëxploiteerd worden en komt daardoor veel minderwaardig hout aan de markt dat wegens zijn flinken groei nog gespaard had moeten blijven.

Het hoofddoel van de vorming der houtvesterijen is door den heer v. d. W. B. over het hoofd gezien en bestaat daarin, dat men door een zorgvuldiger verzorging zoo spoedig mogelijk de sporen van het vroegere wanbeheer wil wegnemen.

Dat loffelijk streven wordt direct vergoed door meerdere netto opbrengsten.

De oudste dier houtvesterijen is thans 8 jaar oud en hoewel onder die jaren de kinderjaren en het crisisjaar voorkomen, werd de raming van het batig saldo (f 128000) slechts op eenige honderde guldens na bereikt.

Die raming was f 84000 meer dan volgens eene nauwkeurige berekening zou zijn verkregen door particuliere exploitatie bij de uitgifte van perceelen en bloc.

Dat de inleider tot de conclusie komt dat de opbrengst per kub. M^3. op de houtvesterij minder bedraagt, dan op de houtcontracten moet geweten worden aan de minder juiste opvatting om bij de eerste administratie wel, bij de laatste deze niet in rekening te brengen.

In het verslag over het boschwezen over 1902 komt een geheel anders luidende berekening voor, waaruit blijkt dat bij eigen exploitatie werd verkregen f 20.09 tegen f 12.22 per kub. M. bij particuliere exploitatie.

Als verder voorbeeld wordt aangehaald het perceel Karanganjar, dat herhaaldelijk werd aanbesteed maar versmaad. Terwijl het hoogste bod ruim f 32.000 bedroeg, verkreeg in den slechten tijd de Regeering er door eigen exploitatie f 41.000 van en bleef er bovendien nog een inventaris van f 12.000 over.

Gewenscht is, met meer kracht dan tot heden geschiedde, de oprichting der houtvesterijen ter hand te nemen. In 7 jaar tijds werd slechts 3 pct. der totale oppervlakte ingericht. Zoo voortgaande zou het meer dan 100 jaar duren eer de toekomst der djati-bosschen behoorlijk is verzekerd.

Wel wordt daarnaar ook gestreefd in de boschdistricten, maar het beheer — hoewel zeer verbeterd in de laatste 10 jaar — is te extensief.

Die verbeteringen hebben den lande veel geld gekost, maar de netto opbrengsten werden daardoor in genoemde periode bijna verviervoudigd.

Een afdoende reden mag daarin gezien worden om op den ingeslagen weg voort te gaan en het algemeen belang boven het particuliere te blijven plaatsen.

De heer T. Wehlburg bestreed de cijfers van de inleider betreffende de houtvesterijen. Na uitvoerige berekeningen daartegenover geplaatst te hebben, concludeerde hij — dat de exploitatie in eigen beheer, ook uit het oogpunt van betere contrôle op den clandestienen houtaankap, niet slechts aanbevelenswaardig, ja zelfs noodzakelijk is, doch daarenboven uit een financieel oogpunt de vergelijking met den particulieren houtaankap kan doorstaan en dat de berekeningen dienaangaande van den inleider onjuist zijn.

Den heer S. Ham bevreemde het, dat de inleider de houtvesters naar de bergbosschen wilde verwijzen. De erfpachters beweren juist, dat de houtvesters een beter arbeidsveld vinden in de meer rendabele djatibosschen. Hij is het met den heer v. d. W. eens, dat er veel meer gedaan kon worden voor de bebossching der voor den landbouw ongeschikte kale terreinen, maar daarvoor is geld noodig, dat de Regeering eerst zal kunnen afstaan van het batig saldo der djatibosschen.

Hij wees er verder op, dat het niet zoozeer gold eene strijd tusschen particuliere- en staatsexploitatie, doch dien tusschen twee systemen van bedrijfsregeling. Voor den houthandel kan men de contractanten niet missen en op hunne belangen moet dus zeker worden gelet, maar de exploitatie is een technisch en geen commercieel vraagstuk. Waar en wat gekapt moet worden dient ter beslissing te blijven aan het boschbedrijf.

De oud-resident van Santen wees er op hoe de houtdiefstal voor het peil der moraliteit van den inlander en zijn desahoofden nog schadelijker is dan de opium.

In zijn repliek verklaarde de heer v. d. W. B. het onmogelijk, dat de houtexploitant uitsluitend houthandelaar wordt. Hij bestreed de cijfers van den heer Wehlburgh.

Hij begreep niet best aan wiens adres het verwijt van den heer v. S. was gericht. Den heer B. merkte hij op, dat deze met ongelijke wapens streed, daar hij wel vooraf al zijn gegevens ter beschikking had gesteld van den heer B., maar deze nu met cijfers kwam, die hem inleider niet vooraf bekend waren en die hij dus niet kon controleeren.

Hij houdt echter vol, dat het zaak is, alvorens men de houtvesterijen zóó uitbreidt, dat de particulieren er de bijl bij moeten neerleggen, eerst de resultaten van de houtvesterijen nog eens degelijk critisch na te gaan.

De heer B. kwam op tegen het persoonlijk verwijt hem door den inleider gedaan. Hij had zijne gegevens eerst den dag te voren kunnen verzamelen.

Na nog eenige discussie, dit punt betreffende, sloot de voorzitter de Vergadering.

„Pension Vrouwenbond" te Batavia.

In de *Locomotief* van 6 Februari in het eerste deel van een artikel getiteld „De Europeesche vrouw op Java" vinden wij omtrent het in hoofde genoemd Pension, het ondervolgende opgeteekend:

„De Bond had inmiddels te Batavia een „tehuis" opgericht voor gevallen vrouwen. Dit werd echter niet zoo bezocht als men gehoopt had; men besloot dit idee op te geven en het tehuis alleen te bestemmen voor meisjes van goed gedrag, die door arbeid in haar levensonderhoud moesten voorzien. Meer en meer werd er door zulke meisjes om logies gevraagd zoodat men het „Pension Vrouwenbond", zooals men het Tehuis herdoopt had, steeds moest uitbreiden. Aan het hoofd van het Tehuis staat alweêr de onvermoeibare Zuster Berends. Het Pension verleent alleen logies aan haar die door geringe verdiensten slechts weinig kunnen betalen (zijnde de verblijfkosten slechts 50 cts. per etmaal), en er wordt dan ook gebruik van gemaakt door meisjes die overdag in winkels of op kantoren werkzaam zijn, verder door degenen die, buiten betrekking zijnde, naar een andere solliciteeren, of ook wel door doortrekkende.

„Ook eene naaischool in de Benedenstad werd tot voor kort door Zuster Berends en mej. Scheepens gehouden. In 1903 kwam er evenwel zekere juffr. Goudsmit ter assistentie van de Zuster in 't Pension Vrouwenbond en deze nam ook de naaischool van Zuster Berends over. Te Mr.-Cornelis is door een lid van den Bond n.l. mevr. de wed. Graafland, een naaischool opgericht, die thans onder leiding staat van mej. Grashuis, bijgestaan door mej. Van de Capellen. Ook deze vrouwen wijden zich met ijver aan de taak die zij geheel belangeloos op zich hebben genomen."

Wij vestigen op de genoemde nuttige inrichting de aandacht en zulks in verband met eene in dit nummer geplaatste advertentie waarbij medewerking wordt gevraagd voor een tegen het einde van het jaar ten voordeele van het Tehuis te houden *Bazar*. Tot 1 Juli a. s. verklaart *Douairière Klerck geb. van Hogendorp*, Alexanderstraat 11 den Haag, zich bereid alles wat men daarvoor wil afstaan te ontvangen en voor de verzending zorg te dragen.

INGEZONDEN.

Naar aanleiding van Dr. Breitenstein's lezing.

Tot mijn leedwezen was ik verhinderd de bovenbedoelde lezing bij te wonen en kon ik alleen kennis nemen van den hoofdinhoud, in het *Kol. Weekbl.* van 10 Maart jl. Omtrent eenige van de conclusies waartoe de spreker aan het slot van zijne lezing kwam, zoude ik mij gaarne enkele opmerkingen willen veroorloven.

De eerste dier conclusies is, dat de Europeanen in Indië een hoogen leeftijd kunnen bereiken. Het is volkomen juist dat de Europeanen in Indië oud *kunnen* worden, maar de vraag is: *hoeveel* worden er oud of, hoe is de *verhouding* van den gemiddelden leeftijd van onder ongeveer dezelfde omstandigheden levende Europeanen in Europa en in Indië?

Hetzelfde geldt van de tweede conclusie, luidende, dat Europeanen in de warme luchtstreken, gelijken, zoo geestelijken als lichamelijken arbeid kunnen verrichten.

Dat is een waarheid die wel door niemand zal worden ontkend, maar waar het hier op aankomt is: heeft lichamelijke of geestelijke arbeid in de tropen precies dezelfden invloed op lichaam en geest als in het Moederland? Men kan dienaangaande wel een subjectieve meening koesteren, gegrond op waarnemingen bij een gering aantal individuen, maar die mag niet leiden tot een conclusie geldende voor de Europeanen in het algemeen.

„De sterfte onder de kinderen in de tropen is niet grooter dan in Europa", zoo luidt Dr. B's 3de conclusie.

Dat is een gevolg van het ontbreken van de oorzaken, die in Europa zooveel kinderen ten grave slepen, zooals koude, honger, onzindelijkheid en bedorven lucht, doch hoe verblijdend dat verschijnsel ook is, het bewijst niets voor de geschiktheid van den volwassen Europeaan, om op den duur in de tropen te leven en te werken.

Ook de volgende conclusie nl. dat de Europeanen ook zonder nieuwen aanvoer uit het Moederland niet zouden uitsterven, aangenomen dat zij juist is, heeft al heel weinig waarde, omdat (blijkens het Kol. Verslag van 1902) van de 75833 bij het einde van 1902 op Java Madoera en de buitenbezittingen aanwezige Europeanen, niet minder dan 60923 of 80 pct. in Nederlandsch-Indië waren geboren en bij de beoordeeling van het weerstandsvermogen van den *geboren* Europeaan tegen den invloed van het tropisch klimaat, die 80 pct. kleurlingen creolen en zg. staatsblad-Europeanen, natuurlijk buiten beschouwing moeten blijven.

Zoolang daarop niet is gelet en geen afzonderlijke statistieke studie is gemaakt van het wel en wee der in Europa geboren Europeanen, hebben de beschikbare statistieke gegevens voor de beoordeeling van het weerstandsvermogen van *die* Europeanen en hunne al of niet geschiktheid voor kolonist in de tropen, niet de minste waarde.

ADVERTENTIËN.

Voor elke afwijking van den normalen haargroei wende men zich om **kosteloos advies** tot den Hofkapper

Justman Jacob

Korte Poten 40, 's-Gravenhage.

TEHUIS

VOOR

Schoolgaande Meisjes

te ARNHEM.

APELDOORNSCHE STRAAT 2.

PROSPECTUSSEN te bekomen bij de Directrices G. E. THIEME (vroeger directrice eener Meisjesschool te Maarssen) en A. E. HEERSPINK. † † † † † † † † † † † † † †

M. M.

Ondergeteekende, steunende op gunstige aanbevelingen, biedt aan een beperkt aantal Heeren de gelegenheid aan tot het gebruiken van het middagmaal tegen

f 0.75 per diner en f 20 per maandabonnem.

Aan afwisseling en toebereiding zal de meeste zorg worden besteed, terwijl voor de beste kwaliteit levensmiddelen wordt ingestaan.

Onder beleefde aanbeveling

Mejuff. N. BRAND.

Wattstraat 13a, Den Haag.

Mevrouw DE GRAAF, geb. KOOMANS te Depok, wenscht tegen het einde van het jaar een **Bazar** te houden ten voordeele van het Tehuis voor vrouwen te Batavia en vraagt daarvoor onze medewerking. Ondergeteekende zal tot 1 Juli e. k. gaarne ontvangen en voor de verzending zorgen van al wat men daarvoor wil afstaan. Vooral **geen gemaakte kleederen** of **wollen goed**.

Mevrouw Douair. KLERCK,
geb. VAN HOGENDORP.

Alexanderstraat 11,
Den Haag.

PIERRE VOS,
Cuisinier, v. Galenstraat 30.
Diners in alle prijzen.

A. SCHARENBERG,
Hofleverancier.

GROOTSTE KEUZE
Thee- en Presenteerbladen,
THEESERVIEZEN,
Koffiestelletjes, Bouilloirs,
enz. enz., enz.
's-Gravenhage, Hoogstraat 15.

A. A. KNUIJVER & ZONEN,
Hofleveranciers
van H. M. de Koningin en H. M. de Koningin-Moeder.
Gedempte Raamstraat 11-12,
'S-GRAVENHAGE.

Ned. Fabriek van
Banieren, Vaandels, Militaire Borduurwerken.
Inrichting voor 't borduren van
Lambrequins, Stoelzittingen, enz.
Uitgebreide Weverij en Passementfabriek
voor de vervaardiging van **Franjes, Embrasses** en **Agrementen** in soliede kwaliteit en iedere verlangde kleur.
CONCURREERENDE PRIJZEN.

In het gezin van een gep. **leeraar,** vroeger werkzaam aan Gymn. en Hoogere Burgerschool in Nederland en in Indië, bestaat gelegenheid tot opname van één of twee **KOSTLEERLINGEN**. Toezicht op en hulp bij de studie. Men meent aangenaam tehuis te kunnen verzekeren. Vergoeding *f* 80 per maand, *f* 150 voor twee uit één gezin. Adres onder letter Q aan het bureau van dit blad.

PRESERVATIFS,
bij ons 75 Cent per dozijn.

Prijscouranten van de **Nieuwste Artikelen** voor Heeren en Dames gratis. „*Sanitas*", van Hogendorpstraat 5, Den Haag. Telephoon Interc. 1026.

Opvoeding.

Tehuis aangeboden voor kinderen en jonge meisjes te Apeldoorn.

Nadere inlichtingen en prospectus op aanvraag te bekomen bij

Mej. A. Snellen,
Harderwijk.

Een gem. benedenhuis
van Brakelstraat 74 te huur,
direct te aanvaarden voor matigen prijs.
Adres *van Brakelstraat* 68.

Polikliniek
voor Ziekten der **Urinewegen**
en **Geslachts Organen.**
Dr. B. SWAAB Arts,
Kloveniersburgwal 41, Amsterdam.

Het Indisch-Nederlandsch Kantoor,
Conradkade 60, 's-Gravenhage,
bij de Laan v. Meerdervoort.
Effecten — Hypotheken — Assurantiën (alle branches) — Spaar- en Depositobank — Bezorgt **passage** per mailbooten naar Indië, Amerika, Zuid-Afrika en Oost-Azië.
Volledige inlichtingen; **kosteloos.**

PENSION
Koningsplein 6, 's-Gravenhage.
Gemeubileerde Apartementen te huur
met of zonder pension,
per maand, per week of per dag.

OUDE en INDISCHE BRILLANTEN
worden tegen marktprijs ingekocht door
N. BLOM,
in Goud, Zilver en Edelgesteenten,
Amsterdam, N. Heerengracht 9.
Ook aan huis te ontbieden.

5 pCt. Div. **5 pCt. Div.**
Soepgroenten
voor Juliennesoep
merk: **EDEN. 10 Cts** per carton.
A. J. POLAK, Fabrikant,
GRONINGEN.
Verkrijgbaar bij
M. STIGTER,
Comestibles en Kolonialewaren.
Galileïstraat 58,
Telephoon No. 3197,
DEN HAAG.
5 pCt. Div. **5 pCt. Div.**

MEIJROOS & KALSHOVEN, ARNHEM Koningsplein 9.
Export van **Piano's, Harmoniums, Muziek-, Blaas- en Strijkinstrumenten, Gramophones, enz.** naar Oost- en West-Indië.
Speciaal voor de tropen aanbevolen:
Piano's en Vleugels uit de fabriek van JOHN. BRINSMEAD & SONS, LONDON! Garantie **5** jaar.
Catalogus franco op aanvrage.

De Firma **TER MARSCH & Co.**
Hofleveranciers te ROTTERDAM
levert, onder nevenstaand Fabrieksmerk, uitsluitend
prima kwaliteit
Vleeschwaren, Soepen, Sausen, Hammen,
ENZ. ENZ.
Gedep. Fabrieksmerk.
Vraagt uitgebreide Prijscourant voor Export of Binnenland.

's-Gravenhaagsche
Crediet-Vereeniging en Depositokas
Den Haag — Buitenhof 46.
Waarborgkapitaal en Reserve
f 400.000.

Directie:
Mr. I. B. VAN BERCKEL. — J. L. DIETZ.
Commissiehandel in **Effecten** en **Coupons**. **Credieten** tegen persoonlijk of zakelijk onderpand. Verhuurt **Safes** in den brandvrijen kelder. Plaatst gelden à **deposito,** in **chèque-rekening,** in de **spaarkas.**
Correspondent van de **Ned. Ind. Escompto-Maatschappij.** Betaalt hare **Wissels** uit. Fourneert tegen zeer voordeelige koersen **Traites** op de belangrijke plaatsen in **Ned. Indië.**
Verstrekt alle gewenschte inlichtingen.
Kantoortijd 9—3 uur.

REPATRIEERENDEN.
Compleete meubileeringen
in Huur.
Voor benedenhuizen van af f 15 p. md
„ bovenhuizen „ „ 25 „
Voor geheele woningen na overeenkomst.
INLICHTINGEN OMTRENT WONINGEN etc. OP AANVRAAG.

Meubelfabriek en Magazijnen
v/h CORSMIT BROSSOIS & Co.
WAGENSTRAAT 18. — DEN HAAG.
SPECIAAL ADRES
VOOR COMPLETE MEUBILEERING.

„Arnhem" Levensverzekering-Maatschappij **„ARNHEM".**
Directie: Th. LIEFRINCK, P. A. BOONE.
Generaal-Inspecteur: C. A. VAN DER HUCHT, te *'s-Gravenhage.*
Inspecteurs: H. N. STAKMAN te *'s-Gravenhage;* G. O. A. VUNDERINK te *Groningen;* H. VEDER te *Arnhem;* J. P. PUNT te *Breda.*
Bijkantoor te **Batavia,** Directeur J. WILDEMAN.

Instituut „De Oorsprong", te Baarn.
Opleiding voor den **Handel** voor **4e kl. H. B.-S.** en **3e kl. Gymnasium** en daarmede gelijkstaande **examens.**
Prospectus, examenresultaten en verdere inlichtingen worden gaarne toegezonden den door Directeur **W. MARIS.**

Lambert Waterreus,
Sumatrastraat 279, b/d Bankastraat, Den Haag.
TELEPHOON 1447.

Directe import van indische ingrediënten
voor de Rijsttafel.
Kwee assem - Krandjie - Goelalie - Manissan assem
Samballans - Versche Ketella - Boemboe's.

C. HOYNG,
Den Haag. — Utrecht.
Geïllustreerde Prijscouranten worden gratis op aanvrage toegezonden.

Echt Chineesche Thee,
speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

Heropend
WOENSDAG 1 MAART 1905, 's avonds 7 uur het
DAMES-MODE-MAGAZIJN
P. J. SPIT,
Hofleverancier Hofleverancier
17 PLEIN 17,
's-Gravenhage. hoek Heerenstraat.
Expositie van een groote collectie Parijzer MODELHOEDEN en verdere NOUVEAUTÉS.

H. HOLLENKAMP en Co.
Vijzelstraat, hoek Keizersgracht, Amsterdam.
Telephoonnummer 1118.

SPECIAAL ADRES voor de Levering van
OOST- EN WEST-INDISCHE UITRUSTINGEN.
alsmede Civiele en Militaire Uitrustingen.
Het Bureau van *Oost en West,* Laan van Meerdervoort 195, is op aanvrage, volgaarne bereid de gewenschte inlichtingen te geven omtrent de levering der goederen door bovenstaande Firma.

FRANS ERNST & Co
Grootste en Oudste Sportfirma te 's-Gravenhage.
Buitenhof 1, Frederikstraat 80, Casuariestraat 2a,
Tel. 1605. **(OPENING 1 MEI a. s)** **Tel. 263.**
zijn sinds 1 Januari 1905
HUMBER-Agenten.
Bij HEN ALLEEN zijn de 1905-modellen verkrijgbaar.
„HUMBER" Rijwielen f 100.—, f 150—, f 200.—.
„FE" Rijwielen f 85—, f 100—, f 115.—.
„SIMPLEX" Rijwielen f 80.—, f 95.—, f 135.—, f 155.—.
„MINERVA" en „SIMPLEX" Motorrijwielen.
AUTOMOBIELEN
Minervette, Bayard-Clement, Panhard & Levassor.

BIJBLAD van HET KOLONIAAL WEEKBLAD N°. 1, Donderdag 16 Maart 1905.

Dr. B. wees er o. a. op dat de sterfte onder de Europeesche militairen daalde van 170 per duizend in het tienjarig tijdvak 1819—1829, tot 15 per duizend in 1895.

Het buitengewoon hooge cijfer van dat tienjarig tijdvak is vooral een gevolg van de zeer aanzienlijke verliezen door het Indische leger geleden, zoowel door het vijandelijk lood als door ziekte gedurende de beide expeditiën tegen Palembang, de expeditie tegen Boni en den Java-oorlog.

Intusschen is een sterfte van 15 per duizend militairen in 1895 toch nog *zeer hoog*.

In 1892 was het sterfte*procent* voor het Nederlandsche leger 0,295 en in 1899 0,292. Er stierven dus in die beide jaren in Nederland resp. minder dan 4 en 3 militairen per duizend.

Weliswaar is de oorlogstoestand waarin steeds een gedeelte van het Indische leger verkeert op de sterfte van grooten invloed, maar het enorme verschil met Nederland wordt daardoor niet verklaard. Men vergete ook niet, dat de Europeesche militairen in Indië bijna alle jonge menschen zijn, die na strenge keuring tot den Indischen dienst zijn toegelaten, uitstekend worden gevoed en in geval van ziekte verpleegd, terwijl velen in garnizoen liggen op plaatsen met een koel klimaat, Tjimahi, Magelang, Malang, Fort de Kock enz. Zoo noodig worden zij voor herstel van gezondheid geëvacueerd, terwijl de meesten na 6- of 12jarigen dienst repatrieeren en door nieuwe krachtige jonge mannen worden vervangen, terwijl in het Moederland vele militairen in den dienst vergrijzen en sterven, wat in Indië uitzondering is.

Dat alles in aanmerking genomen, zal men moeten erkennen, dat een sterftecijfer van 15 per duizend, vergeleken met de cijfers voor het Nederlandsche leger, zeer hoog is.

De vraag of het bewijs reeds zou geleverd zijn, dat Europeanen in de tropen kunnen aarden en zich voortplanten, moet door Dr. B. ontkennend worden beantwoord, omdat er tot nog toe in Oost-Indië geen proeven met eene geregelde volkplanting van Europeanen waren genomen.

Ik zou daar bij willen voegen, dat tot nu toe nergens tusschen de keerkringen Germaansche volksplantingen van eenige beteekenis worden aangetroffen, terwijl daarentegen sub-tropische landen zooals Zuid-Afrika en Australië met het meeste succes en betrekkelijk spoedig door Germanen zijn gekoloniseerd.

Dat is wel geen bewijs dat Hollanders in onze Oost voor kolonist niet zouden deugen, maar het is toch wel een aanwijzing, die te denken geeft en in elk geval zou zelfs aan een proefneming van kolonisatie van Hollanders in Indië dienen vooraf te gaan een statistische studie gegrond op geheel andere cijfers dan die, welke tot nu daarvoor hebben dienst gedaan, nl. ziekte- en sterftecijfers, alleen betrekking hebbende op geboren Europeanen, zoowel gedurende hun verblijf in Indië als daarna.

Ook zal men dan moeten afzien van het gebruik van legerstatistieken, omdat militairen altijd in zeer bijzondere omstandigheden verkeeren en het dus altijd gevaarlijk blijft uit de cijfers voor de Europeanen in het Indische leger conclusies te trekken voor Hollanders, bestemd om zich *voor goed* in Indië te vestigen en daar van een ambacht of den landbouw te leven.

J. HABBEMA.

De heer H. is blijkbaar geen voorstander van kolonisatie door Europeanen in O.-Indië, dit is uit de opstelling zijner argumenten te zien.

Sprekende over de statistieken wil hij de in O.-Indië uit Europeesche ouders geborenen niet tot die Europeanen rekenen, waarover de statistiek loopen moet. Onzes inziens behooren ze daartoe zeker wel.

Waar hij de sterftecijfers van het O.-Indische en het Nederlandsche leger vergelijkt, overdrijft hij den gunstigen toestand waaronder de soldaat in Indië leeft en stelt het voor alsof ook het Nederlandsche leger niet hoofdzakelijk uit lotelingen, zeer jonge, na strenge keuring goedgekeurde mannen, zou bestaan. Die in de dienst vergrijsden zijn immers groote uitzonderingen.

Hij zwijgt over het door ons in het verslag bijgebrachte voorbeeld der nog steeds flink en krachtig levende afstammelingen van Europeanen in West-Indië en van het feit, dat bij 't beleg van den kraton te Atjeh, de dagelijks geregeld handenarbeid verrichtende Genie-soldaten het gezondste waren.

Wij zijn hier geen partij, maar wenschen 't vóór en tegen billijk tegenover elkaar te stellen. R. C.

Leeken-Missie.

In »*Ueber Land und Meer*« komt een belangrijk verslag voor van Mevrouw M. Higgins over een door haar opgerichte school voor inlandsche meisjes te Colombo (Ceylon). Mevr. M. Higgins schijnt een Duitsche opvoeding gehad te hebben en die zelfde onderwijsmethode thans in Indië toe te passen. Zij begon met een bamboezen huisje en een zestal leerlingen, die in de voorgalerij hun schoollokaal hadden, terwijl ze binnen huisden. Toen het aantal leerlingen al spoedig te groot werd en de resultaten van het onderwijs goed bleken te zijn, werd er een beter schoollokaal en eene ruimere woning gebouwd en gaf de Regeering geldelijke ondersteuning. De Singhaleesche vrouwen zijn over het algemeen nog zeer onontwikkeld, slechts 1 pct. kan lezen en schrijven. De Zendelingscholen hadden weinig succes, want het volk is zeer aan zijn godsdienst — de Boedhistische — gehecht. Toen de moeders echter wisten, dat in de school van Mevr. H. die godsdienst gehandhaafd werd, kwamen er hoe langer hoe meer meisjes om die te bezoeken en er in de kost te blijven. Thans zijn er reeds een 70-tal, verdeeld in verschillende klassen. Er wordt, behalve in de Engelsche en Singhaleesche talen, onderricht gegeven in rekenen, schrijven, lezen, aardrijkskunde en geschiedenis, terwijl er des Zondags een priester over godsdienst komt spreken. Allerlei handwerken worden ook onderwezen en de huishoudelijke bezigheden door de meisjes zelve verricht. Slechts in de keuken zijn twee kooksters, maar ook dáár zijn dagelijks een paar meisjes te werk gesteld. Ze worden zoodoende aan arbeid en orde gewend.

In de lagere klassen wordt nog slechts Singhaleesch gesproken, maar in de hoogere ook Engelsch. Nu is Engelsch een taal, die gemakkelijk door de Singaleezen geleerd wordt. Nederlandsch of Hollandsch zal altijd veel moeilijker zijn voor inlanders, wegens de harde klanken en het verschil tusschen onze z.g. boekentaal en de spreektaal.

Op de school van Mevr. Higgins staan de grootste meisjes reeds om $5\frac{1}{4}$ uur op; ze loopen naar het badhuis, om zich te sirammen, daarna rollen ze haar matjes op en worden de jongeren geroepen en geholpen. Alles gaat op de klok.

Om 7 uur wordt een licht ontbijt genomen, maar om $11\frac{1}{2}$ uur het hoofd-ontbijt, bestaande uit rijst met visch, kerri en sajor. Vleesch wordt niet gegeten.

's Middags wordt thee en brood gegeven en 's avonds weder rijst met toespijs en vruchten.

In de verpoozings uren wordt in den tuin gespeeld. Zelfs 't spelen moeten de Singhaleesche meisjes eerst leeren.

Zulke scholen zouden zeker ook op Java en Sumatra zeer in den smaak der inlandsche bevolking vallen, vooral als niet aan den godsdienst getornd wordt en als er van onbemiddelden geen betaling wordt gevraagd.

Zutphen, Maart 1905.

K. H. O. VAN BENNEKOM.

Van Vreemde Koloniën.

Engelsch-Indië. Zooals wij onlangs reeds opmerkten, heeft de heer Chailley-Bert eene reis naar Engelsch-Indië gemaakt en het dunkt ons wel de moeite waard den indruk weer te geven, dien de hoofdstad der kolonie en de persoon van den onderkoning, lord Curzon, op den bezoeker maakten.

»Calcutta,« schreef de heer Chailley-Bert den 26en Januari ll. uit genoemde stad aan de *Dépêche Coloniale* is een enorme stad: één millioen inwoners. En wat haar zulk een groote uitgebreidheid geeft, is dat elk huis er een groote oppervlakte beslaat. Ze noemen dat daar een *compound*, een dorp op zichzelf, aan alle zijden ingesloten door muren, waarbinnen: het heerenhuis, 80 tot 100 meters in het vierkant, met een eetzaal voor 30 personen, een tuin, veelal een gazon vóór en achter het huis stallen, keukens, bedienden-vertrekken en zoo voort.

De bedienden zijn nagenoeg uitsluitend inboorlingen. Er zijn zeker geen vijf of zes engelsche of fransche mannelijke huisbedienden in heel Calcutta. De reden is hoogst eenvoudig. Een intelligent man zou hier er niet toe kunnen komen om te dienen. Hij zou zich voor eigen rekening vestigen en fortuin maken. Men vindt hier bijvoorbeeld een schatrijken italiaanschen banketbakker. Zijn vader was kok in dienst van den onderkoning maar vroeg al heel gauw zijn ontslag, en richtte een restaurant op, een banketbakkerij en daarna een hotel en verdiende millioenen. In Italië terruggekeerd, kocht hij een groot landgoed en op het oogenblik is hij commandeur in de italiaansche kroonorde. Ieder Europeaan hier zal probeeren het hem na te doen.

De bedienden zijn dus alle inboorlingen. Hoeveel zijn er wel? Een massa in elk huis. De onderkoning heeft er duizend, de luitenant-governeur van Bengalen 400, vele rijke lieden houden er wel 100 op na, en in een meer bescheiden woning, waar ik nu vertoef, zijn er toch nog ongeveer 30. Ieder van die bedienden heeft zijn eigen taak. Bedienden voor alles zijn er niet. Daar heb je een man om water te dragen; hij doet niet anders dan waterdragen en zou voor niets ter wereld iets anders doen, en niemand anders dan hij zou zich voor zijn baantje leenen. Waarom? Omdat de waterdrager tot de laagste klasse behoort. Het water wordt hier vervoerd in lederen zakken. Het rund is een heilig dier en heeft in de indische mythologie een groote rol gespeeld. Wie het aanraakt anders dan om het te verzorgen en te aanbidden, is onrein: die het doodt, vilt, de huid looit, het leder, een lederen voorwerp aanraakt: allen zijn onrein en zoo is het, dat men voor waterdragers slechts lieden van de laagste kaste gebruiken kan.

Het kastenwezen speelt een groote rol in dit land. Een Hindoe wil niet meer te zamen met een mohammedaan eten, ook niet met een Hindoe, die niet tot zijne kaste behoort, en al evenmin spijzen nuttigen door iemand van een andere kaste dan de zijne bereid. De schaduw van een onrein wezen, van een Europaan bij voorbeeld, bezoedelt een gerecht en maakt dit onrein. Een Hindoe kan geen rundvleesch eten, een mohammedaan geen varkensvleesch, ja beiden mogen dit zelfs niet aanraken. Kortom, alles en alles maakt, dat men tal van bedienden noodig heeft: 3 tot 4 voor de tafel, 2 tot 3 voor het bordenwasschen, 2 tot 3 als helpers van den kok, 3 of 4 voor de rijtuigen, dan de waschbaas, en de kleermaker bij de maand, verder boodschaploopers om de brieven en bestellingen rond te brengen in de stad, en dan het staatsiepersoneel, prachtkerels, in schitterende met goud gegalonneerde kleedij, den dolk in den gordel, en het hoofd omwikkeld met een tulband van zijde en gouddraad, op bloote voeten, in de voor-vertrekken opgesteld en alleen te voorschijn komende, wanneer zij een wagen hooren komen aanrollen voor het huis, of de stem van hun meester vernemen, wanneer die *Cho e hai*? (Is er iemand hier?) roept.

Een heel leger dus. Elk verdient slechts weinig: zonder den kost een loon, dat van 30 roepijen (f 24) in de maand voor den kok afwisselt tot 2 roepijen voor den waterdrager; weinig dus, maar toch zijn er die voor hunne bedienden tot 200, 400 en 600 roepijen in de maand kunnen neerleggen.

Voegt daarbij de huishuur. Niemand heeft een eigen huis. Allen zijn hier slechts tijdelijk. De ambtenaren en officieren zijn aan herhaalde overplaatsingen onderhevig. Met uitzondering van een twintigtal van de hoogste ambtenaren, is niemand zeker langer dan 6 maanden op een zelfde plaats te blijven. Waarvoor dus een eigen huis. Men huurt, onder voorbehoud van ontbinding van het contract bij overplaatsing, een woning bij het jaar, of voor korteren tijd. Een niet gemeubileerde woning doet hier tot 6 à 800 roepijen in de maand. Er zijn er nog duurdere, maar die behooren over het algemeen aan rijke inboorlingen, die ze zelf bewonen.

Wie kunnen zich zulk een weelde veroorloven? In de eerste plaats de hooge ambtenaren: de leden van den Raad van den onderkoning, de leden van het Hoog Gerechtshof, de gouvernementssecretarissen, die tractementen ontvangen van 6 tot 8000 roepijen in de maand, de luitenant-gouverneur van Bengalen met zijn 10000 roepijen in de maand, en dan den onderkoning niet te vergeten!

Hierbij zij opgemerkt dat al deze hooge ambtenaren, met uitzondering van twee of drie, van voldoend pensioen verzekerd zijn, om niet aan sparen te moeten denken. De leden van het Hoog Gerechtshof hebben na $11\frac{1}{2}$ jaar dienst recht op een pensioen van f 18000; de anderen zien zich na 25 jarigen dienst een pensioen van f 12000 toegelegd, ongerekend nog dat voor 7 tot 8 hunner een plaatsje openstaat in den Council of India in Engeland, dat hun een jaarlijksche toelage van 1200 ponden sterling boven hun pensioen verzekert.

Na de ambtenaren komen de kooplieden. Men maakt hier zeer vlug, mooie fortuinen. Gisteren ontmoette ik aan tafel een nog heel jonge vrouw, lady Pl.... Ik informeerde wie ze was. Het is de vrouw van een der rijkste kooplieden van Calcutta, wier echtgenoot onlangs in den adelstand is verheven. Van haar vernam ik, dat ze telken jare in December te Calcutta komen, waar ze 'n mooi huis bewonen, en vanwaar ze uitstapjes door heel Indië maken. In Maart wanneer de hitte op komt zetten, gaan ze naar Europa, blijven 3 weken te Nizza, 'n 14 dagen te Parijs en komen dan omstreeks medio Mei voor de season te Londen, waar ze 'n eigen huis hebben.

Ziedaar het type van den groothandelaar te Calcutta. Er zijn er, die minder rijk, minder gelukkig zijn. Maar allen leven er goed van.

Na den handel, de inboorlingen. *De overweldigende meerderheid leeft in armoede.* Maar er zijn tal van rajahs, nawabs en mahajarahs, in het bezit van kolossale fortuinen, uitgestrekte goederen, enz. Dezer dagen kon men te Calcutta de sieraden zien, die een rajah wil verkoopen: daaronder bevond zich een collier ter waarde van ongeveer twaalf tonnen gouds. De maharajah van Mysore, heeft een kleedingstuk, bedekt met paarlen, ter grootte van kersen, elk ter waarde van 'n f 5000. Hier te Calcutta is een rajah, die van Burdwan, die van zijne domeinen een belasting voor den staat trekt van $3\frac{1}{2}$ millioen roepijen, en voor zich zelven dan nog een inkomen behoudt van 1.200.000 roepijen. Een ander trekt van zijn land een inkomen van 750.000 roepijen. En zoo zijn er wel 'n twintig te Calcutta. Ik spreek hier niet van de vorsten, die hun onderdanen bij millioenen tellen, zooals de nizam van Hyderabad en de vorst van Baroda.

Met al die weelde zou Calcutta toch niet reizigers van mijn slag vasthouden, wanneer het niet tevens de zetel van het bestuur van den onderkoning ware. De onderkoning is te allen tijde een persoon van belang; maar op 't oogenblik is 't een persoon van gewicht: lord Curzon. Onthoudt dien naam. Ik geloof dat hij eene plaats zal innemen in de geschiedenis. In die van Engelsch-Indië zonder eenigen twijfel, maar waarschijnlijk ook in die van het moederland. Hij telt slechts 45 jaren en was nog geen 40 jaar oud, toen men hem tot onderkoning benoemde.

'n Wijze maatregel; 'n verstandige politiek. Een man is met 40 jaren in de kracht van zijn leven. En die klimaten van het Verre Oosten verdragen geen andere. Op rijperen leeftijd leggen ze het met alle werkkracht en krachtig gestel toch af. Paul Bert (Chailley's eerste schoonvader), een waar genie, stierf 53 jaar oud; Armand Rousseau (een ander gouverneur van Indo-China) onvermoeide werker, overleed op 60jarigen leeftijd. Lord Curzon heeft al een vijfjarig tijdvak als onderkoning achter den rug. Toen nam hij verlof om uit te rusten en vertoefde 8 of 9 maanden in Engeland, waarna hij opnieuw tot zijn hooge functie geroepen werd, nu voor onbepaalden tijd: 1, 2 of 5 jaren? Niemand weet het. Dat zal afhangen van de binnenlandsche politiek in het moederland.

Lord Curzon is een groot werker. Hij weet alles, bestudeert alles; doet veel uit zich zelven. Tegelijk dat hij regeert en bestuurt, rust op hem de plicht, — waarvan hij zich zeer ijverig kwijt — te ontvangen. Iedere week geeft hij diners en bals, enz. Zijn groot tractement behoudt hij niet voor zich zelven. Zijn particuliere middelen staan hem toe niet krenterig te zijn. Hij is de man van Miss Leiter, die aan een aanbiddelijke schoonheid de verdienste paart van een revenu van meer dan 'n millioen. Zij is ten vorigen jare tegen de maand September bijna gestorven en men vroeg zich al af, of lord Curzon wel naar Indië zou kunnen terugkeeren. Maar zij is de ziekte te boven gekomen en terwijl zij voor herstel van gezondheid in Engeland vertoeft, heeft haar echtgenoot wederom het bestuur over dit uitgestrekte rijk van 300 millioen inwoners aanvaard.

Niemand was beter voor deze taak onderlegd. Hij heeft veel gereisd in Indië, en in de landen in de buurt, zooals in Perzië en in Indo China. Hij heeft als staatsman gereisd, zich van alles op de hoogte, in alles belang stellend. Hij heeft een enorm geheugen. Hij is van alles op de hoogte en kent de namen en den arbeid der heeren Etienne en Doumer (fransche koloniale specialiteiten).

Op het oogenblik volgt hij een buitengewoon krachtige politiek. Hij heeft de hand op Tibet gelegd, bereidt een verbond met Afghanistan voor, en onderhandelt met China. In het binnenland vernieuwt hij alle diensten, onderwijs, politie, irrigatie, enzoovoort. Hij valt niet in den smaak van iedereen; hij heeft vele vijanden. Meer dan één inlandsch vorst verfoeit hem (hij heeft hun verboden het geld hunner onderdanen te Londen te gaan verteeren en dwingt hen te leeren hun land goed te bestieren); de ontwikkelde inboorlingen mogen hem weinig lijden; en meer dan één Engelschman vindt hem wel wat al te streng. Maar niemand ontkent dat hij een man uit één stuk is, later wellicht zelfs een groot man zal blijken te zijn."

Zooals de heer Chailley aangaf, heeft lord Curzon zich in Indië vele vijanden gemaakt, en niet in de laatste plaats ontbreekt het onder het inheemsch element, geenszins aan critiek op zijn beleid. Een duitsch wijsgeer heeft eens gezegd: »Men wordt in de wereld steeds voor datgene aangezien, waarvoor men zich uitgeeft' maar men moet zich dan ook voor iets uitgeven." Dien regel weet lord Curzon zeer wel in toepassing te brengen, en hij gaf zich zelven uit als hervormer van Indië. Men sla er slechts zijn begrootingsspeech van het vorige jaar op na:

»De regeering van Indië in mijn tijd heeft menigen aanval te verduren gehad, maar wanneer de rook van het slagveld zal zijn weggedreven, zal het wellicht blijken, dat uit dit tijdperk van inspanning en arbeid, een Indië is voortgekomen, beter toegerust om de vele vraagstukken onder de oogen te zien, die zich voor de kolonie opdoen, krachtiger en beter beveiligd op hare grenzen, en met haar landbouw, nijverheid, koophandel, irrigatie, spoorwegen, leger en politie tot een hoogeren trap van volmaaktheid opgevoerd — met de verbeteringen in alle onderdeelen der bestuurs-machine, haar nieuw-gevestigd crediet, de verbetering in het muntwezen, de verhoogde materieele welvaart der bewoners en hunne versterkte loyaliteit."

»Een scepticus", merkte *East and West*, naar aanleiding van deze uitlating, terecht op, »zou zijn hoofd in twijfel schudden en ontkennen, dat zulk een verandering in vijf of zelfs in zeven jaren zou kunnen worden tot stand gebracht."

Dit door een inlander geredigeerd tijdschrift bracht in zijn April-nummer van het vorige jaar hulde aan wat lord Curzon voor de kolonie had gedaan, door zijn beslist optreden tegen het mishandelen van inlanders door Europeanen (nog onlangs moest lord Kitchener een desbetreffende algemeene order voor het leger uitgeven), door zijne belangstelling in het behoud van oudheidkundige voorwerpen, zijn optreden tegen de schrijf-manie, de verlaging van de telegram-tarieven, de oprichting van een departement voor wetenschappelijke adviezen, de aanwijzing van deskundigen voor landbouwkundig onderzoek, de wet op de coöperatieve crediet-vereenigingen, de oprichting van het Imperial Cadet Corps (voor de opleiding tot officier van zonen van aanzienlijke inlanders), en door de aanwijzing van drie belangrijke commissiën, ter bestudeering van de voor Indië zoo gewichtige vraagstukken, betreffende irrigatie-, spoorweg- en politie-wezen.

»Had", schreef *East and West*, »lord Curzon zich hiermede vergenoegd, een staatsman met zijn welsprekendheid, bekwaamheid en ondervinding zou heden in Indië de meest populaire man zijn.

Maar hij wilde zijn plicht niet afgebakend zien door populariteit. Hij had een eigen overtuiging, eigen idealen, hij had in het Oosten gereisd en zich een eigen denkbeeld gevormd over de wijze, waarop een oostersche bezitting op westerschen voet behoort te worden bestuurd. Het is lord Curzon's methode om Oost en West door een te mengen, die op zoo hevigen tegenstand stuitte van de zijde der ontwikkelde klassen onder de Inlanders, die van zijne landslieden hadden geleerd zich idealen te scheppen van gansch verschillenden aard.«

Waartoe het ideaal van den indischen onderkoning leidt, zullen we zoo dadelijk zien, maar we willen hier nog een grief of wel een rectificatie van *East and West* geven, op lord Curzon's voorstelling, alsof al de door hem opgesomde middelen tot verbetering van den toestand der inlandsche bevolking in werking zouden zijn getreden. We cursiveerden hiervoren een uitlating van den heer Chailley Bert omtrent de armoede, waarin de overweldigende meerderheid van het volk nog verkeert, en *East and West* verklaarde dan ook, dat lord Curzon slechts den grondslag legde, waarop zijne opvolgers zouden kunnen voortbouwen, maar dat tot dien van de door hem genomen maatregelen nog geen uitwerking ten goede te bespeuren viel. Lord Curzon gaf zulks in de bedoelde begrootings-discussiën o. a. wat het irrigatie-wezen betreft toe door de opmerking, dat eerst de dienst behoort te worden geregeld: »Een ongeoefende en niet voor zijn taak berekende dienst kan niet op eens honderdduizenden beginnen uit te geven voor reservoirs en kanalen.« (We hebben echter in den Pendjab *millioenen* voor irrigatiedoeleinden zien verwerken en onlangs wederom zien aanvragen en toestaan, *waar daarmede groote winsten zijn te behalen*. (Daarop blijkt de dienst wel te zijn ingericht).

Over een quaestie, de deelneming van het inlandsch element aan het bestuur der kolonie, ook ten onzent in Indië een actueel vraagstuk, vernamen wij het volgende:

Lord Curzon wil geen onderscheid erkennen tusschen kleur, kaste of geloof, maar »een Engelschman« zegt hij, »is gedeeltelijk door overerving, gedeeltelijk door opvoeding en onderwijs in het bezit van de kennis der bestuursbeginselen, van de noodige geestkracht en van al die eigenschappen, welke voor de vervulling dezer taak onontbeerlijk zijn", en ofschoon hij deze reden aanvoerde voor het behoud van een engelsch keurkorps voor de hoogere rangen van het civiel bestuur, worden nu zelfs voor klerkenbaantjes bij de secretarie die eigenschappen geacht niet aanwezig te zijn in het inlandsch element. »Zoo is,« besloot *East and West* haar lezenswaardig artikel, »lord Curzon in zijne politieke idealen als een dier oostersche heerschers, die volijverig waren in het bestuur van hun volk en wier eerzucht daarin bestond krachtig en goed te regeeren, maar niet om anderen te leeren zich zelven te besturen.«

Correspondentie.

Wegens gebrek aan plaatsruimte bleef tot onzen spijt het *feuilleton* ditmaal achterwege. Voor een geregeld vervolgen zal worden zorg gedragen.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

Weekblad voor Indië. No. 42.

Pamor-Loewoe en nog wat (met afb.), door Dr. J. Groneman. — Mr. Dr. Jacobus Anne van der Chijs † (met portret), door A. S. Carpentier Alting. — Raden Mas Adipati Ario Sossoningrat, regent van Japara † (met portret), door H. — Herinneringen aan Japara, door C. F. Balsem. — Op de voorgalerij. (Brieven uit Batavia) V. — »Haram." Een verhaal uit Java's binnenland (slot), door Creusesol.

Tijdschrift voor Nijverheid en Landbouw in Ned.-Indië Jan. 1905.

Exploitatie door de Staat van Spoorwegen, aangelegd door porticulieren door M. Middelberg — Zout bij de Siameesche visch door G. N. Verloop. — Behandeling van brandwonden met pierinezuur. — Een goedkoope levende meststof door A. — Kickxia Elastica Preuss. — Uitvoerrecht op copra, door H. Abrahamson. — Practische resultaten van het indigo-onderzoek. — Productenmarkt, vrachten en wisselkoersen. — Persoverzicht.

Eigen Haard. 1905. No. 10.

Schetsen van Bali en Lombok, door W. O. J. Nieuwenkamp (met platen).

De Amsterdammer, weekblad voor Nederland. 12 Maart 1905.

Indische kunstnijverheid. Naar aanleiding van een bezoek aan de tentoonstellingszalen van *Boeatan* te 's Gravenhage, door R. W. P. de Vries Jr. (met platen).

De Indische Mercuur. 14 Maart 1905. No. 11.

Para-rubberteelt in het schiereiland Malaka. — Algemeen syndicaat van Suikerfabrikanten op Java. — Beheer en exploitatie van Djatibosschen op Java. — Bericht omtrent de Gouvernements kina-onderneming over het 4e kwartaal 1904. — Suikerproductie van de in den Westhoek gelegen suikerfabrieken. — Een onbetaalbare boom voor koffieplanters. — Uitvoerrecht op coprah. — De Chineesche buitenlandsche handel. — Verslagen van Maatschappijen enz.

Tijdschrift van het Kon. Ned. Aardr Genootschap 1905. No. 2.

Reizen in West Nieuw-Guinea, door W. J. van Hille (met kaart). Bijdrage tot de kennis van Boven-Djambi, ontleend aan een Nota van O. L. Helfrich (vervolg). — De Nieuw-Guinea-expeditie van het kon. Ned. Aardr. Gen., door J. W. IJzerman (met vervolg), — De topografische opneming en kaarteering van Zuid-Sumatra, door H. Helb. — Bij de kaart van Saparoea, door Redactie (met kaart). — Litteratuur Oost-Indische Archipel en Ned. West-Indië.

De Hollandsche Revue. 25 Febr. 1905.

Karakterschets van H. van Kol (met portret en afbeeldingen.)

Elzeviers Maandschrit. Maart 1905.

Een Indisch paradijs (Buitenzorg), door Victor Ido. — De Takantrie, de boschgouverneur van den Surinaamschen neger, door Dr. H. van Cappelle (met plaat.)

Lijst van aangekomen en vertrokken passagiers uit en naar O.-Indië.

S.S. »Ophir" van Rotterdam naar Ned.-Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept:

P. K. G. de Bont, C. F. J. Pape, W. W. B. Droogleever, mevrouw J. P. van Dam—Hersbach en 2 kinderen, W. Hoesthuis en echtgenoote, A. G. Gerlings, E. P. Chevalier, F. A. Bitterberg, F. M. Sörensen, N. J. Bink, W. L. Rondel, S. Bloemer, W. T. Seibels, benevens een detachement suppletietroepen sterk 4 onderofficieren en 30 mindere militairen.

S.S. »Kon. Willem III« van Amsterdam naar Batavia.

Te Amsterdam zullen zich inschepen:

Mej. B. G. Waaldijk, P. H. Poldervaart, echtg. en 2 kind., Mevr. E. F. Grooss en dochter, J. J. Warnars, echtg. en 3 kind., Mevr. J. F. Westerveld—Geyl en kind, Dr. W. Leendertz, echtg. en 2 kind., J. Soeterik, J. A. J. Niez, echtg. en 2 kind., Jongeh. W. A. H. Salomons, M. K. Beunik.

Naar Genua: V. Caritas de Perrugis en echtg., Mej. J. W. Watering.

Te Southampton zal zich inschepen J. Dalson.

Te Genua zullen zich inschepen:

S. C. van Musschenbroek, N. J. A. C. Sternberg, G. Scholten, Mej. F. J. van Wicheren, Mevr. Wed. F. R. K. Peyer in Hoff—Burgemeestre, Mevr. Dr. J. G. van Deventer—Munk, G. J. Sieburgh en echtg., F. W. Pijnacker Hordijk, L. Makatita, P. R. W. van Gesseler Verschuir, J. H. ten Hoet en echtg., H. Th. Brouwer, W. van Thienen, C. W. A. Buma, H. Koot, Mej. M. H. Blekkink, A. Stoll, echtg. en dochter, A. M. C. van Hall en echtg., J. A. A. van der Ent en echtg., A. Greve, Mr. D. J. Rebel, D. J. Duursma, C. J. Graaf von Ranzow, M. Kok en echtg., Ph. A. Thissot en echtg., D. J. Coronel, mevr. wed. D C. L. Wolterbeek Muller—Coronel en kind, J. Wieck en echtg., P. W. H. de Kater, A. Broese van Groenou en echtg., M. L. Dielemans, P. D. van Rossum echtg. en 4 kind. en Mej. C. van Nijendaal, H. A. van der Wulp, G. H. J. van Helden, Mej. E. G. Dobbe, Mej. Chr. Schragen, Mej. A. E. A. van Veen, J. T. H. Haanraadts, S. A. Visman en echtg., C. B. Tjassens Keiser, G. Stort.

naar Belawan Deli: Mevr. J. E. Kruys—de Bruine.

naar Singapore: Mevr. W. J. v. d. Velde—Hendrikse.

ADVERTENTIEN.

Firma A. KOKEE.

Nieuwe Havenstraat 46.

UITZENDING VAN DINERS,

***f* 0.80, *f* 1.00.**

Vele Indische recommandatiën.

Brandapparaten

der nieuwste vinding, van de eenvoudigste tot de meest complete.

Groote voorraad Fijne Houtwaren.

TENZER'S VLOEIBARE VERF voor Hout, Gobelin, Fluweel, enz.

TENZER, Oude Molstraat 15, Den Haag

Eenigst speciaal Magazijn. Geen goedkooper adres in Binnen- of Buitenland.

van Soest en van der Weijde.

Lange Voorhout 23. — Den Haag.

Voeren effectenorders uit op de beurzen te Amsterdam en het Buitenland, incasseeren coupons en dividenden, belasten zich met renteontvangst van kapitalen op het Grootboek, geven en nemen gelden op prolongatie en à deposito, incasseeren verlofstractementen en pensioenen.

Met 1 dag opzegging	**2 pct.**
Voor 1 maand	**2½ „**
„ 3 maanden	**3 „**

Verstrekken REISCREDIETBRIEVEN.

Koopen of verkoopen, huren en verhuren

van HUIZEN, VILLA's, BOUWGRONDEN

FALKENBURG en Co.

Bureaux voor Bouwkunde, Handel en Verzekering.

DENNENWEG 64, — 's Gravenhage.

Toezending Woninggids gratis.

Registers voor PENSIONS ten Kantore ter inzage.

Ook ligt deze gids op de informatiebureaux der Vereeniging "OOST en WEST" te **'s-GRAVENHAGE** en **WELTEVREDEN** ter beschikking van belangstellenden

Eerste Nederlandsche

Verzekering-Maatschappij op het Leven en tegen Invaliditeit.

Hoofdkantoor 's-Gravenhage, KNEUTERDIJK 11.

Directeuren:

Jhr. Mr. W. SIX, Mr. H. GOEMAN BORGESIUS en Mr. Dr. W. P. J. BOK.

Adjunct-Directeur: P. DEURINK.

Sluit Levensverzekeringen in alle vormen, Weduwenpensioenen, Studiebeurzen, dadelijk ingaande en uitgestelde Lijfrenten.

Spaar- en Levensverzekeringen zonder geneeskundig onderzoek.

Levensverzekeringen met staking van Premiebetaling bij intredende Invaliditeit.

Invaliditeits-Pensioenen, gecombineerd met ouderdoms-pensioenen.

Bijkantoren te: AMSTERDAM, ROTTERDAM, GRONINGEN, DORDRECHT BRUSSEL, SOERABAJA en PARAMARIBO.

ZADEL- EN KOFFERMAKERIJ,

W. POPPINK,

151 PRINS HENDRIKSTRAAT, DEN HAAG.

Goedkoop adres voor sterke REIS- en HANDKOFFERS. Vooral wordt de aandacht gevestigd op mijn uiterst solide en goedkoope gepanserde HUT- en MAILKOFFERS. Reparatieinrichting voor alle soorten reisartikelen en lederwaren.

Behangerij. **J. W. v. EDE v. d. PALS.** Stoffeerderij.

TOLLENSSTRAAT 130, Telephoon 1853.

Inrichting ter Meubileering van Huizen.

Concurreerende Prijzen.

Het weekblad **Themis**, Redacteur FRANS SCHAAP Jr., Den Haag, publiceert voortdurend een verscheidenheid van belangrijke bijzonderheden omtrent faillissementen, verdachte financieele aangelegenheden en verkeerde toestanden op rechtskundig gebied.

Voortdurende lezing van **Themis** zal menigeen voor schade vrijwaren.

Op het blad zijn geabonneerd: Rechterlijke Ambtenaren, Advocaten, Notarissen, Deurwaarders, Bankiers, Kooplieden, Fabrikanten, Winkeliers en Particulieren.

Behalve op uitgebreide schaal in Nederland, wordt het blad ook gelezen door verschillende Hollanders in Duitschland, België, Frankrijk, Engeland en Oost-Indië.

Prijs per jaargang *f* 4.-. Los nummer franco na inzending van *f* 0.50.

INTEEKENBILJET.

De ondergeteekende

wonende te wenscht

donateur-trice / lid te worden der Vereeniging **„Oost en West"**

tegen een jaarlijksche contributie van *f*

den 190

Straat of gracht: Handteekening:

MADEIRA VELHO, licht, vrij droog, matig spiritueel, *f* 1.50 de fl., *f* 61 per anker van 48/1 fl.

SIR JOHNS BOAL, uitnemende wijn, met heerlijk bouquet en goudgele tint, eveneens vrij droog en matig spiritueel, *f* 2.25 de fl., *f* 90 per anker van 48/1 fl.

beide **origineele Madeira's** zijn esteeds flink belegen voorhanden.

Pension Büchner.

Laan van Meerdervoort 198, hoek PERPONCHERSTRAAT Den Haag.

Logies te verkrijgen

per maand, per week en per dag. Volledige Badinrichting in huis.

Zutphen.

Verwijzende naar de mededeeling, voorkomende in **Het Koloniaal Weekblad** van **19 November 1903**, vestigt het bestuur der Afd. ZUTPHEN e. o. van „OOST EN WEST" de aandacht op die plaats, als **bijzonder geschikt voor de opvoeding van kinderen**, zoo jongens als meisjes, die met dat doel naar Europa worden gezonden. Goed en goedkoop onderwijs, geschikte gelegenheid tot opname bij families. Desverlangd toezicht door het Afdeelingsbestuur, waarvan:

Generaal TH. J. A. VAN ZIJLL DE JONG, *Huize Baank* bij Zutphen, *Voorzitter;*

A. WALLAND, *Rozenhoflaan* te Zutphen, *Secretaris*

18 à 20 pCt.

De naaml. vennootschap Verbruiksvereeniging

INSULINDE,

2e Schuijtstr. no. 1, verkoopt à contant KRUIDENIERSWAREN en COMESTIBLES 18 à 20 pCt. beneden de gewone winkelprijzen.

Vraagt prijscourant.

De Directeur, **E. C. SENGER.**

Eduard Pelger,

MAGAZIJN VAN HEERENHOEDEN en PELTERIJEN

Prinsestraat 39, 's-GRAVENHAGE.

GIDS VOOR

Repatriëerenden,

Gratis aanbieding van de Haagsche Uitgevers-Mij, **„HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG"** **Haagpoort 4.**

Deze gids wordt in de onderstaande hôtels **gratis** aan de repatriëerenden aangeboden:

Hôtel des Indes, Batavia.
Grand Hôtel „Java" „
Hôtel „Ort" „
„ Du Pavillon, Samarang.
„ Ketabang-Genteng, Soerabaja.
„ Simpang, Soerabaja.
Oranje Hôtel, Padang.

Vraag prospectussen voor advertentiën

den Haag

Pension Koninginnegracht 47

geopend geheele jaar.

H. W. G. ROOSEBOOM.

Nice

Pension Hollandaise

VILLA NINE.

Avenue Auber

geopend NOVEMBER—JUNI.

H. W. G. Rooseboom—H. E. van Blommestein.

P. Happel Jr.

CUISINIER.

v. Kinsbergenstraat 85d,

DEN HAAG.

Uitzending van Diners.

Koude en warme Schotels.

Poppen.

OUDST en MEEST GESORTEERD adres in POPPEN en POPPENKLEEDING.

Poppen welke kunnen worden uit- en aangekleed,

tevens inrichting van alle voorkomende reparatiën aan de Pop.

Goedkoopst adres van de poppen merk COSMOPOLITE.

Al onze Poppen zijn geprijsd.

Th. A. KEET,

OUDE MOLSTRAAT 11 bij de Papestraat.

Vraagt de bekende Sauces en — FABRIEKSMERK T&D GEDEPONEERD — Uw Leverancier Groenten, Soepen, Zuren van de Firma

TIELEMAN & DROS, *Leiden.*

OOST en WEST.

RESTAURANT

LAAN VAN MEERDERVOORT 195.

Open iederen **werkdag** van **10** ure v.m. tot **7** ure 's avonds.
Des **Zondags** van **12** tot **7** ure n.m.
Toegang voor leden der Vereeniging en geintroduceerden.
Eenvoudige rijsttafel, bestaande uit rijst, sajor of kerry, één vleeschgerecht en één sambal **(plat du jour)** *f* 0.80.
Diné *f* 1.50 bestaat uit bijna 't dubbele van 't plat du jour.

BONBOEKJES { **voor 10 plats du jour f 7.00,** **voor 10 diners f 12.50.**

Het lokaal is **telefonisch verbonden,** zoowel ten gerieve der leden, als tot het ontvangen van bestellingen.

F. H. BOTHE,

21, Veenestraat — Den Haag.

SPECIALITEIT IN

GEKLEURDE, ZWARTE en CRÊME STOFFEN.

Nouveauté's voor elk seizoen.

STEEDS GROOTE ASSORTEMENTEN. BILLIJKE PRIJZEN.

Stoomvaart-Maatschappij

„ROTTERDAMSCHE LLOYD"

Maildienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië

in verbinding met de diensten der

Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam. 1905	van Marseille. 1905	te Port-Said. 1905	te Padang. 1905	te Batavia 1905
Sindoro †	1 April	13 April	18 April	7 Mei	9 Mei
Salak	15 „	27 „	2 Mei	21 „	23 „
Oengaran	29 „	11 Mei	16 „	4 Juni	6 Juni
Ardjoeno	13 Mei	25 „	30 „	18 „	20 „
Goentoer †	27 „	8 Juni	13 Juni	2 Juli	4 Juli
Merapi	10 Juni	22 „	27 „	16 „	18 „
Ophir †	24 „	6 Juli	11 Juli	30 „	1 Aug.
Lawoe	8 Juli	20 „	25 „	13 Aug.	15 „

† 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.

De Hoofd-Agenten: **Ruys & Co.,** *Rotterdam*

De Agenten: **Eijkensluyters & Tromp,** Anna Paulownastraat 11. *'s-Hage*

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 's-Gravenhage.

Aan het **Bureau Laan van Meerdervoort 195,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur, inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.

Men kan die inlichtingen ook per brief vragen aan den Secretaris der 3de Commissie den heer G. C. A. DE WITT, *Reinkenstraat n°. 16.*

Een dame voor het geven van les in de Maleische en Javaansche Taal.

Een Juffrouw voor Kinderjuffrouw.

Een Dame voor Juffrouw van Gezelschap of lectrice.

Een bekwame linnennaaister.

Vier jonge Dames die als Gouvernante naar Indië willen.

Vijf geg. Ind. militairen voor oppasser, geldophalen enz.

Een Heer voor administratieve betrekking of magazijnmeester.

Twee Dames voor het maken van uitzetten (eene te Leiden).

Eene Dame voor onderricht in fröbelen en handwerken (heeft diploma).

Een gep. off. reeds eenige jaren in Indië werkzaam geweest, voor adm. betrekking.

Een geg. Ind. korpl. schrijver voor adm. betrekking.

Twee dames voor het geven van privaat en cursuslessen in talen en wiskunde vakken.

Een geg. O. I. militair, jaren lang als facteur en in bibliotheek werkzaam geweest, voor magazijnsknecht, kantoorlooper. bode, concierge, opzichter, huisbewaarder enz.

Twee dames voor het geven van lessen in de fransche taal en conversatielessen, waarvan eene met diploma middelbaar.

Een oud-Offic. Art., leeraar in Wisk. voor het geven van privaatlessen tegen billijken prijs.

Eene Dame voor Zanglessen.

Een Heer voor Corrector aan eene drukkerij.

Twee Dames voor waarnemen van een huishouden.

Twee Dames om met eene familie op reis te gaan; waarvan de ééne Hollandsch, Duitsch, Fransch en Engelsch spreekt, hebben veel gereisd.

Een gep. sergt. maj., gehuwd, voor huisbewaarders, adm. betrekking, soldincasseeren.

Twee gew. O.-I. ambt. voor administratieve betrekking.

Een jong Meisje om als kinderjuffrouw mede naar Indië te gaan.

Vier dames voor pianolessen.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani